

Mari Heikkilä

KIRJANPITOLAKIIN KOHDISTUVAT UUDISTUKSET JA NIIDEN
VOIMAANTULO SUOMESSA

Liiketalouden koulutusohjelma
2015

KIRJANPITOLAKIIN KOHDISTUVAT UUDISTUKSET JA NIIDEN VOIMAANTULO SUOMESSA

Heikkilä, Mari
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2015
Ohjaaja: Rajala, Jukka
Sivumäärä: 50
Liitteitä: 3

Asiasanat: kirjanpitolaki, kirjanpito, direktiivi, tilinpäätös, lainsäädäntö

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää EU:n uuden tilinpäätösdirektiivin vaikutukset yritystoimintaan Suomessa. Nämä muutokset tulee ottaa käyttöön vuoteen 2016 mennessä. Direktiivin vaikutuksista ei ole vielä keskusteltu yleisellä tasolla, joten opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda asiaa enemmän esille. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille merkittävimmät muutokset, sekä aloittaa keskustelua direktiivin aiheuttamista muutoksista.

Tutkimuksessa kävi ilmi että muutoksia tulee kirjanpitolakiin. Työ- ja elinkeinoministeriön valtuuttama työryhmä on erottanut pien- ja mikroyrityksiä tilinpäätöstä koskevat asiat omaksi asetukseksi. Suomen osalta muutoksia tulee myös osakeyhtiölakiin sekä osuuskuntalakiin, niiltä osin kun ne ovat uusina säädettävien muutosten kanssa ristiriidassa. Tämä opinnäytetyö keskittyy vain kirjanpitolakiin tuleviin muutoksiin.

Tutkimuksen tulokset ovat esitetty niin, että aluksi on teoriaosuus, jonka jälkeen heti perään tulee säännösmuutokset ja niiden vaikutusyritystoimintaan Suomessa. Aluksi kuvattiin tutkimusmenetelmät, sen jälkeen on kerrottu lyhyesti, miten uudet lait tulevat Suomessa voimaan sekä, missä vaiheessa uusi lakiasetus on tällä hetkellä. Kolmannessa luvussa käsitellään kirjanpidon käsitteitä. Neljännessä luvussa käsitellään tilinpäätöksen tärkeimpiä kohtia ja seuraavaksi tulevat yritysmuodot ja yritysten uudet kokoluokat. Viimeisenä kappaleena on omat pohdinnat muutosten vaikutuksesta Suomessa.

CHANGES THAT AFFECT IN THE LAW OF ACCOUNTING AND IT'S COMING TO ACTION IN FINLAND

Heikkilä, Mari

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in: Business and Administration

May 2015

Supervisor: Rajala, Jukka

Number of pages: 50

Appendices: 3

Keywords: accounting act, accounting, directive, financial statement, legislation

Subject of this thesis was to report actions and reactions of the new EU's directive about financial statement. These actions must be in use in the end of the year 2016. The subject was quite new and there was not much information about it. Priority of this thesis was to bring up some remarkable changes of that law.

This study shows that the changes of the EU's directive are going to affect in the law about accounting. The team pointed by Ministry of employment and the economy had separated matters about financial statement that are used by little and micro businesses from the law of accounting. Changes affect as well in Law for limited companies and Law for cooperative societies. This thesis is focused in the changes that affect in the Law for accounting.

The findings of this thesis were told by writing the theory part first and then the new effects to the accounting law in Finland. The first chapter is about research method. After that comes brief presentation about how the new changes will come in use in Finland and where the new legal matter is. The third chapter opens up the terms of accounting. The fourth chapter is about major points of the financial statement. Then there is chapter about business forms and their new vicinities. Final chapter ends with the conclusions.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	6
3	SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖ.....	8
3.1	Esivalmistelu.....	8
3.2	Perusvalmistelu	9
3.3	Lausuntomenettely ja jatkovalmistelu	9
3.4	Valtion neuvoston päätöksenteko ja eduskunnan käsittely.....	10
3.5	Lain vahvistaminen, täytäntöönpano ja seuranta	10
4	MUUTOKSET KIRJANPITOKÄYTÄNTÖÖN	12
4.1	Kirjanpitovelvollisuus.....	12
4.2	Hyvä kirjanpitotapa.....	13
4.3	Yhdenkertainen kirjanpito	15
4.4	Kahdenkertainen kirjanpito.....	16
4.5	Kirjanpitoaineisto.....	17
4.6	Kirjausketju.....	19
4.7	Olenaisuus.....	21
5	MUUTOKSET TILINPÄÄTÖSKÄYTÄNTÖÖN	24
5.1	Tilinpäätös.....	24
5.2	Tuloslaskelma	26
5.3	Tase	28
5.4	Liitetiedot	31
5.5	Toimintakertomus	34
5.6	Konsernitilinpäätös	36
6	SÄÄNNÖSMUUTOKSET YRITYSMUODOITTAIN.....	38
6.1	Ammatinharjoittajat	38
6.2	Liikkeenharjoittaja	39
6.3	Osakeyhtiöt	40
6.4	Osuuskunnat.....	42
6.5	Yhdistykset ja säätiöt	42
6.6	Yritysten kokoluokat.....	45
7	POHDINNAT.....	48
	LÄHTEET.....	50
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kirjanpitolaissa määritellään miten kirjanpitovelvollisuus koskee kutakin kirjanpitovelvollista. Yritysten verotus perustuu pitkälti kirjanpitolakiin. Jokaisen yrityksen on tärkeää tuntea omalta osaltaan velvoittavat kohdat kirjanpitolaista. Yritykset tekevät kirjanpidon ja tilinpäätöksen omille sidosryhmilleen. Eri sidosryhmät tarvitsevat erilaista tietoa, esimerkiksi omistajat ovat kiinnostuneita yrityksen kannattavuudesta ja tuottavuudesta, jotta saavat mahdollisimman hyvän tuoton sijoittamalleen pääomalle.

EU on tehnyt uuden tilinpäätösdirektiivin 2013/34/EU, jonka muutokset jokaisen jäsenvaltion tulee sisällyttää omaan kansalliseen lainsäädäntöön. Suomessa Työ- ja elinkeinoministeriö valtuutti työryhmän miettimään muutoksia ja miten ne sisällytetään kirjanpitolakiin. Työryhmä on antanut muistionsa ministeriölle lokakuussa 2014. Kirjanpitolainsäädännön muutokset tulee kaikissa jäsenmaissa ottaa käyttöön viimeistään vuoteen 2016 mennessä. Aihe on ajankohtainen, koska muutokset on jo työryhmässä käsitelty, mutta lakimuutoksia ei ole vielä tehty. Työryhmä on erottanut pien- ja mikroyrityksiä koskevat asiat omaksi kirjanpitoasetukseksi. Se vahvistetaan varmasti samaan aikaan kirjanpitolain säädösten kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda selkeä kuva suurimmista kirjanpitolain muutoksista ja niiden vaikutuksista. Opinnäytetyössä on neljään pääkohtaa: lainsäädäntö Suomessa, kirjanpito, tilinpäätös sekä yritysmuodot. Aluksi kuvataan lainsäädäntö Suomessa, sekä missä vaiheessa säännösmuutokset ovat, sen jälkeen on esitetty miten kirjanpidon tärkeimmät käsitteet tulevat muuttumaan. Kolmantena käsitellään tilinpäätöksen merkittävimpien käsitteiden muutokset ja viimeisenä käsitellään yritysmuotoja sekä niiden kokoluokkia. Opinnäytetyön rajaus on tehty koskemaan yleisimpiä kirjanpidon ja tilinpäätöksen osia, jotka koskevat kaikkia yritysmuotoja. Opinnäytetyöhön on otettu minun mielestäni tärkeimmät ja keskeisimmät asiat kirjanpidon ja tilinpäätöksen kannalta.

Opinnäytetyössä on aluksi teoriaosuus, jonka perään tulee heti empiirinen osuus, eli miten asiat muuttuvat uudistuksen myötä. Empiiristä osuutta ei ole erotettu siis omaksi kokonaisuudekseen.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

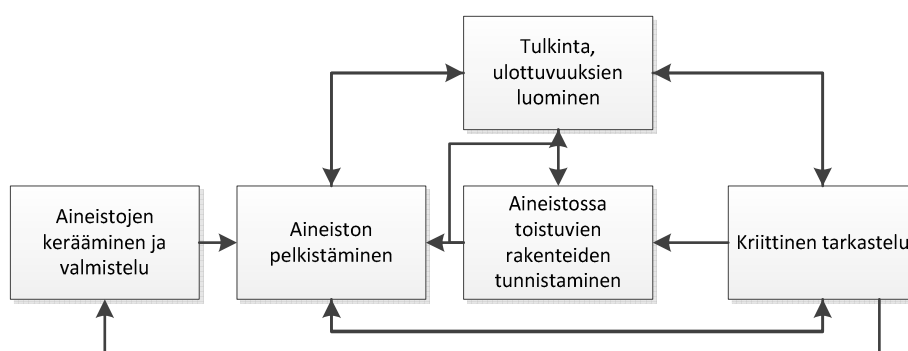
Kvalitatiivinen tutkimus on kysymyksessä silloin, kun ilmiötä ei tunneta eli siitä ei ole teorioita, jotka selittäisivät tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on saada ymmärrys ilmiöstä eli vastaus kysymykseen ”Mistä tässä on kyse”? Kvantitatiiviset tutkimukset ovat laadullisia, joiden edellytyksenä on oikeiden kysymysten esittäminen. (Ojaheimo, Moilanen & Ritalahti 2009, 121–124.) Kanasen (2014, 17) mukaan laadulliset tutkimusmenetelmät tarjoavat mahdollisuuden saada ilmiöstä syvällisempi näkemys. Kvalitatiiviset tutkimukset kohdistuvat yleensä muutamaaan havaintoyksikköön, jotka voidaan tutkia perusteellisesti, mutta silti laadulliset tutkimusmenetelmät eivät anna mahdollisuutta yleistämiseen. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on hyvin yleistä, että tulokset pätevät vain kohdetapauksessa.

Kvalitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään löytämään ratkaisuja ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Siinä käytetään sanoja ja lauseita, toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, joka perustuu lukuihin. Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimusprosessi ei ole suoraviivainen, kuten kvantitatiivisessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen viimeisenä vaiheena ei ole analysointi, vaan tärkeintä on koko tutkimuksen ajan eri vaiheissa mukana oleva toiminta. (Kananen 2014, 18.)

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui dokumenttianalyysi, jossa päätelmät perustuvat kirjallisessa muodossa olevaan aineistoon. Tarkastelun kohteena voivat olla dokumentit, www-sivut, lehtiartikkelit, vuosikertomukset, muistiot, keskustelut, raportit sekä muut kirjalliset materiaalit. Tavoitteena on analysoida dokumentteja järjestelmällisesti ja luoda selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ja kehitettävästä asiasta. Analyysin tarkoituksena on lisätä informaationarvoa. Dokumentointianalyysin vahvuus on sen herkyys asiayhteydelle, eli sille, millaisena kehittämisen kohteena oleva ilmiö esiintyy sen luonnollisessa ympäristössä. Dokumentointianalyysiä voidaan käyttää valmiiden aineistojen analysointiin, mutta se soveltuu myös sellaisten, joita ei ole alun perin tarkoitettu tutkimusta varten. (Ojaheimo, ym. 2009, 121–124; Kananen 2014, 90, 91.)

Dokumentointianalyysissä tärkeintä on aineiston valmistelu, siinä tavoitteena on varmistaa, että aineisto on selkeä ja sisällöltään valmis analysointia varten. Tämä tarkoittaa yleensä aineiston muokkaamista esimerkiksi tekstin litteroinnilla, piirustusten skannaamisella tai kuvaamisella. Dokumentointianalyysissä pelkistetään dokumentoitavaa tekstiä, eli selkeytetään ja tiivistetään aineistoa. (Ojaheimo, ym. 2009, 121–124; Kananen 2014, 90, 91.)

Dokumentointianalyysiin liittyvät omat ongelmat, esimerkiksi ovatko käytetyt aineistot objektiivisia. Dokumenttien tieteellisessä käytössä tulee niiden sisältöön suhtautua kriittisesti pyrkiä varmistamaan asiat käyttäen apuna muita lähteitä. (Kananen 2014, 91.) Tässä tutkimuksessa suurimpia dokumentteja ovat olleet Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, eri lait ja asetukset sekä alan kirjallisuus. Mietintö ja lait ovat varmasti objektiivisia ja relevantteja lähteitä, kirjojen kohdalla olen pyrkinyt löytämään mahdollisimman uudet kirjat sekä vertailemaan eri kirjoissa olevia tietoja. Lehtiartikkeleista on pyrkinyt myös löytämään uusimmat ja aiheetta koskevat artikkelit.

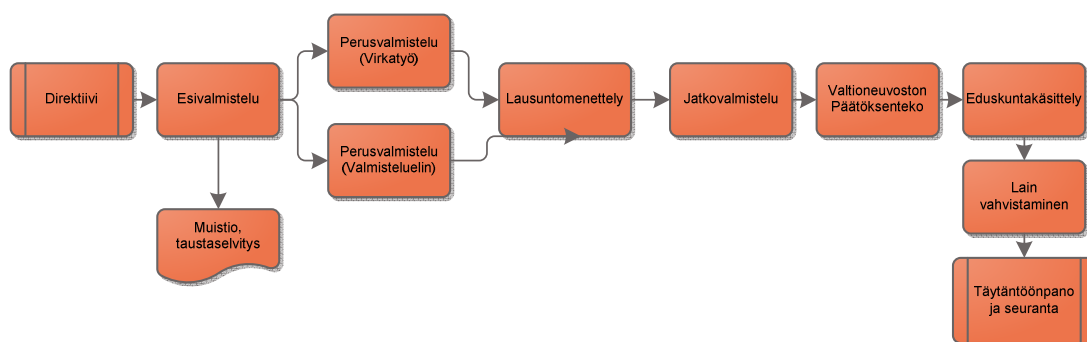

Kuvio 1. Kvalitatiivisen tutkimuksen eteneminen.

Edellisessä kuviossa on kuvattu kvalitatiivisen tutkimuksen eteneminen, dokumentointianalyysi menetelmä noudattaa myös samanlaista kaavaa. Opinnäytetyötä tehdessäni olen noudattanut tätä menetelmämallia.

3 SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Seuraavassa kuviossa on kuvattu lainsäädäntö Suomessa. Lainsäädäntö haluttiin ottaa opinnäytetyöhön mukaan selvyudeksi ja sen avulla kerrotaan missä vaiheessa lainvalmistelu menee tällä hetkellä. Lainsäädäntö koettiin sen takia relevantiksi opinnäytetyön tuloksen kannalta.

Kuvio 2. Lakiasetuksen eteneminen

3.1 Esivalmistelu

Esivalmistelu on lainvalmisteluprosessin ensimmäinen vaihe. Siinä kootaan tietoa ja näkemyksiä lainvalmistelua koskevassa aloitteessa ilmaistusta tavoitteesta tai ongelmasta, arvioidaan lainvalmisteluhankkeen käynnistämisen tarve ja suunnitellaan tulevan hankkeen tavoitteet, toimeksianto sekä toteuttaminen. Esivalmistelun työtapaa ja perusteellisuus riippuu selvitetävän asian laajuudesta. (Finlex:n www-sivut 2015.)

Esivalmistelun aluksi määritellään tavoitteet tai ongelma. Seuraavaksi kartoitetaan ongelmat, sekä selvitetään vaihtoehtoisia tapoja ongelman ratkaisuun tai tavoitteiden saavuttamiseen. Esivalmistelusta syntyy muistio, arviomuistio tai muu taustaselvitys. Tämän jälkeen sidosryhmien tehtävänä on antaa tietoa lainvalmistelua koskeviin asioihin. (Finlex:n www-sivut 2015.)

EU-säädösten kohdalla lainsäädännön esivalmistelu aloitetaan heti, kun ehdotus on tullut vireille. Vireille panon jälkeen siirrytään esivalmistelun tekemiseen, valmistelu tiimi määrittelee pääongelmat ja etsii niihin ratkaisut. Tuotoksena syntyy mietintö, jossa on mietitty kirjanpitolain muutoksia sekä perusteltu niitä.

3.2 Perusvalmistelu

Perusvalmistelu jaetaan kahteen ryhmään virkatyöhön ja valmisteluelimeen. Ministeriö antaa valmisteluhenkilölle toimeksiannon, kun perusvalmistelu tehdään virkatyönä. Perusvalmistelu vaatii eniten työpanosta lainvalmistelussa. Se alkaa heti lainvalmisteluhankkeen toimeksiannosta ja päättyy hallituksen esityksen luonnoksen valmistumiseen. Perusvalmistelussa on tarkoituksena, laajentaa ja tarkentaa esivalmistelussa koottua tietoa. Perusvalmistelua varten voidaan tilata tutkimuksia tai selvityksiä. Valmistelun aikana ratkaistaviin kysymyksiin määritellään vaihtoehtoisia ratkaisuja ja arvioidaan niiden vaikutukset. Perusvalmistelun aikana valmisteluhenkilö kirjoittaa lakitekstin ja sen perustelut hallituksen esityksen luonnokseen. Asian merkittävydestä riippuen hallitus, ministeri tai virkamiesjohto päättää lain sisällöstä. (Finlex:n www-sivut 2015.)

Ministeriö velvoittaa erilliselle valmisteluelimelle perusvalmistelun, kun valmistelu tehdään laajemmassa kokoonpanossa kuin virkatyönä. Muuten kaikki etenee samalla tavalla, kun virkamiestyönä tehtävä valmistelu, mutta valmisteluelimen sihteeri kirjoittaa lakitekstin sekä perustelut hallituksen esityksen luonnokseen. Valmisteluelin päättää puheenjohtajan johdolla luonnoksen sisällöstä. (Finlex:n www-sivut 2015.)

3.3 Lausuntomenettely ja jatkovalmistelu

Perusvalmistelun jälkeen luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydetään kirjallisia lausuntoja sidosryhmiltä. Näin toimitaan myös yleensä silloin, kun sidosryhmiä on eri tavoin jo kuultu esi- tai perusvalmistelun aikana. Lausuntopyyntö lähetetään keskeisille, tiedossa oleville sidosryhmille. Se myös julkaistaan, jotta kaikki asiasta kiinnostuneet saisivat tilaisuuden antaa lausunnon. Lausunnoista saatu palaute kootaan yhteen ja julkaistaan. (Finlex:n www-sivut 2015.)

Saatujen palautteiden perusteella päätetään hallituksen esityksen luonnoksen sisällöstä, johon tehdään ehdotetut muutokset. Luonnos käännetään tämän jälkeen ruotsiksi. Sekä suomen- että ruotsinkieliset luonnokset tarkistetaan oikeusministeriön laintarkastusyksikössä. Tarkastuksessa katsotaan onko luonnokset tehty ohjeistuksien mu-

kaan sekä yhteneväiset. Sen jälkeen tekstit korjataan mahdollisesti havaittujen virheiden mukaisesti. (Finlex:n [www-sivut 2015.](#))

3.4 Valtion neuvoston päätöksenteko ja eduskunnan käsittely

Hallitus päättää valtioneuvoston yleisistunnossa hallituksen esityksen antamisesta eduskunnalle. Ennen yleisistuntoa esitys käsitellään aluksi valtioneuvoston rahasianvaliokunnassa, jos esityksen taloudelliset vaikutukset ovat merkittäviä. Yleisistunnossa esittelijänä toimii ministeriön virkamies. Valtionneuvoston päätöksistä tiedotetaan valtioneuvoston verkkosivuilla. (Finlex:n [www-sivut 2015.](#))

Eduskunnan käsitellessä hallituksen esitystä eduskunnan valiokunnat kuulevat esityksen valmistaneen ministeriön virkamiehiä ja muita asiantuntijoita. Ministeriön virkamiehet toimittavat tarvittaessa lisää tietoa käsiteltävästä asiasta. Eduskunnan käsittelyä pystyy seuraamaan eduskunnan verkkosivuilta. (Finlex:n [www-sivut 2015.](#))

3.5 Lain vahvistaminen, täytäntöönpano ja seuranta

Tasavallan presidentti vahvistaa eduskunnan hyväksymän lain. Tasavallan presidentin päätöksistä tiedotetaan valtioneuvoston verkkosivulla. Vahvistettu laki julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa. Laki tulee julkistamisen jälkeen voimaan laissa mainittuna päivänä tai sen voimaantulosta säädetään myöhemmällä asetuksella. Kaikki voimassa oleva lainsäädäntö löytyy Finlexistä. (Finlex:n [www-sivut 2015.](#))

Lain täytäntöönpanolla tarkoitetaan julkisen hallinnon toimenpiteitä, joilla lakia sovelletaan ja toteutetaan käytännössä. Lain valmistelusta vastaava ministeriö suunnittelee täytäntöönpanon yleensä perusvalmistelun aikana yhteistyössä täytäntöönpanotehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Täytäntöönpano voi kuulua esimerkiksi ministeriöiden alaisille virastoille, aluehallinnolle, kunnille tai tuomioistuimille. (Finlex:n [www-sivut 2015.](#))

Täytäntöönpanoa voidaan tukea esimerkiksi asetuksilla, määräyksillä, ohjeilla, suosituksilla, tiedottamisilla, median hyödyntämisellä, koulutuksilla ja neuvunnoilla sekä lisäksi tunnustuksilla ja palkinnoilla. (Finlex:n [www-sivut 2015](#).)

Lain täytäntöönpanoa ja vaikutusten toteutumista seurataan lain voimaantulosta alkaen. Seurannan tarkoituksena on arvioida lain toimivuutta sekä mahdollisia muutostarpeita. Seurannassa kerättäviä tietoja tarvitaan pitkällä aikavälillä myös tulevien lainsäädännön uudistamishankkeiden pohjaksi. (Finlex:n [www-sivut 2015](#).)

Seurannan toteuttamisesta vastaa lain laatinut ministeriö. Seuranta suunnitellaan lain valmistelun aikana ja kuvataan lyhyesti hallituksen esityksen perusteluissa. Suunnittelussa päätetään seurannan painopisteet ja varaudutaan tarvittavien resurssien hankintaan. Lain seurannan keinoja ovat tutkimukset ja selvitykset, tilastot, tuomioistuinten ratkaisut, hallintoviranomaisten päätökset sekä käytännöt, kuulemis- ja keskustelutilaisuudet sekä kyselyt ja muut palautteet. (Finlex:n [www-sivut 2015](#).)

Tällä hetkellä lakimuutos on siinä vaiheessa, että ministeriö on luovuttanut esityksen eduskunnalle, mutta uskoakseni eduskunnassa asialle ei ole vielä tehty mitään. Eduskuntavaalit vaikuttivat hidastavasti prosessin etenemiseen. Kirjanpitolain muutos, vaikuttaa myös Osakeyhtiölakiin sekä Osuuskuntalakiin. Kirjanpitolain muutokset olisivat olleet ristiriidassa edellä mainittujen lakien kanssa. Muutokset osakeyhtiölaissa ja osuuskuntalaissa koskevat sanallisia muutoksia sekä muutamien momenttien lisäyksiä. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kaikki edellä mainitut uudistukset tulevat vuoden 2015 aikana voimaan, jokaista lakia tulee soveltaa ensimmäisen kerran 1.1.2016 tai sen jälkeen. Jokainen jota muutokset koskevat, voi ottaa muutokset käyttöönsä heti lain voimaantulon jälkeen, niin halutessaan. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

4 MUUTOKSET KIRJANPITOKÄYTÄNTÖÖN

4.1 Kirjanpitovelvollisuus

Kirjanpitovelvollisuus syntyy kirjanpitolain perusteella. Kirjanpitovelvollisiksi katsotaan yksityishenkilöt ja oikeushenkilöt. Verolainsäädännössä määritetään muistiinpanovelvollisuuksia sekä tositteita koskevista vaatimuksista talousyksiköille, jotka eivät ole kirjanpitovelvollisia. Jokainen joka harjoittaa ammatti- tai liiketoimintaa on kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitovelvollisuus koskee myös säätiöitä ja yhdistyksiä. Kirjanpitovelvollisuus koskee myös ulkomaalaisten Suomessa harjoittamaan liiketoimintaa. (Leppiniemi 2011, 13.) Ulkomaalaisten yritysten Suomessa harjoittama liike- ja ammattitoimintaa kuuluu kirjanpitovelvollisuuden piiriin, kun yritys toimii pysyvässä liiketoimintapaikassa, silloinkin kun Suomessa oleva toimipiste on osa ulkomaihin rekisteröityä juridista organisaatiota. (Leppiniemi 2011, 21.) Kirjanpitovelvollisuus syntyy joko perustamishetkestä lähtien tai ensimmäisestä liiketapahtumasta. (Leppiniemi 2011, 13).

Työryhmän muistiossa kirjanpitovelvollisuus tarkoittaa velvoitetta noudattaa kirjanpitolain lisäksi kirjanpitoasetuksia ja ohjeistuksia. Pien- ja mikro- kirjanpitovelvollisten tulee noudattaa uutena säädettävää pien- ja mikroyritysten tilinpäätösasetusta. Lainmuutoksen myötä kaikki aikaisemmat ministeriöpäätökset kumoutuvat tarpeettomina. Kirjanpitovelvollisuus jaetaan työryhmän muistiossa kahteen eri ryhmään, oikeushenkilöihin sekä luonnollisiin henkilöihin. Oikeushenkilöiden kirjanpitovelvollisuudesta määritellään 1 luvun 1§:ssä, tässä on selvennetty kirjanpitovelvollisuus. Pykälän mukaan kirjanpitovelvollisia ovat yksityisoikeudelliset oikeushenkilöt, joita ovat kauppaoikeudelliset osakeyhtiöt, kuten osakeyhtiöt, osuuskunnat sekä siviilioikeudelliset yhteisöt eli yhdistykset ja säätiöt. Tämä määritelmä vastaa yritys- ja yhteisölain 3§:n 2 kohtaa. Uskonnonvapauslaissa säädetään uskonnollisten yhdyskuntien kirjanpitovelvollisuudesta. Työryhmä on myös jättänyt säännöksen ulkopuolelle, selvyiden vuoksi julkisyhteisöt, kuten voimassa olevassa säännöksessäkin on tehty, koska julkisyhteisöt voivat olla kirjanpitovelvollisia muun lain perusteella esimerkiksi kuntalain. Työryhmän uudessa 4. momentissa on säädetty, että kirjanpitovelvollisuus koskee vain sellaisia yhteisöjä ja säätiöitä, jotka on rekisteröity Suomessa. Kui-

tenkin tilinpäätösinformaation julkisuus ulottuu koskemaan elinkeinoharjoittajien täällä toimiviin sivuliikkeisiin kaupparekisterilain nojalla, johon momentissa viitataan. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuus, 1 luvun 1a§:n mukaan, kirjanpitovelvollisuus on ulotettu ihmisiin eli luonnollisten henkilöiden harjoittamaan liike- ja ammattitoimintaan. Velvoitetta ei ole rajattu vain Suomen kansalaisiin, se koskee kaikkia ihmisiä, jotka harjoittavat Suomessa liike- tai ammattitoimintaa. Säännöksessä ei ole muutosta ammatinharjoittajan velvoitteisiin, eli ammatinharjoittajan kohdalla kirjanpidon keskeisin tehtävä on toimia verotuksen perustana. Siten ammatinharjoittajan kirjanpidon tietosisältö määräytyy ensisijaisesti verotuksen tarpeista. Tämä tarkoittaa sitä, että ammatinharjoittajan kirjanpidosta pitää selvittää verohallinnon vaatimat tiedot. Työryhmä on säätänyt liikkeenharjoittajan kirjanpitovelvollisuuden samaksi, kuin ammatinharjoittajilla. Tämä yhdenmukainen kohtelu on perusteltua sekä tämä ehkäisee harmaata taloutta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kirjanpitovelvolliset joutuvat arvonlisäveroilmoitusten ilmoitus aikataulujen vuoksi, pitämään suurimman osan kirjanpidostaan ajan tasalla kuukausittain tai korkeintaan kahden kuukauden viiveellä. Arvonlisäveron takia myös muiden kuin käteisperusteisten tapahtumien nopeampaa kirjausrytmiä, kuin mitä voimassa oleva momentti velvoittaa, koska arvonlisävero tulee pääsääntöisesti maksaa valtiolle viimeistään asianomaista kalenterikuukautta seuraavan toisen kuukauden 12. päivänä. Lisäksi kaikki ne kirjanpitovelvolliset joilla on vakituisia työntekijöitä, joutuvat työnantaja-velvoitteiden takia pitämään palkkakirjanpitoa ajan tasalla kuukausittain.

4.2 Hyvä kirjanpitotapa

Kaikkien kirjanpitovelvollisten tulee noudattaa hyvää kirjanpitotapaa. Hyvä kirjanpitotapa koskee niin liiketapahtumien kirjaamista juoksevassa kirjanpidossa kuin yksittäisen kirjanpitovelvollisen tilinpäätöksen sekä konsernitilinpäätöksen laatimista. Hyvä kirjanpitotapa on niin sanotusti joustava oikeustermi, sillä kirjanpilaki ei määrittele sitä tarkemmin. Lain perusteluissakin todetaan, että hyvä

kirjanpito tapa saa sisältönsä kirjanpito käytännöstä ja – teoriasta. (Kaisanlahti, Jänkälä & Björklund 2009, 13.)

Hyvän kirjanpito tavan periaatteita ovat:

- entiteettiperiaate, kirjanpitoa pitävä talousyksikkö muodostaa erillisen kokonaisuuden – käsitellään myös kirjanpitolain 1:1.1 §:n yhteydessä
- vakaan rahanarvon periaate, kaikki kirjanpitoon kirjatut rahayksiköt ovat keskenään samanarvoisia.
- suoriteperuste, tulon realisoitumishetkenä pidetään suoritteen luovuttamishetkeä ja menon realisoitumishetkenä pääsääntöisesti tuotannontekijän vastaanottamista – tästä säädetään kirjanpitolain 2:3 §:ssä.
- menettelytapojen jatkuvuuden periaate, valittua menettelytapaa tulee noudattaa jatkuvasti kirjanpidon hoidossa ja tilinpäätöksen laadinnassa, jollei ole perusteita muuttaa valittua menettelytapaa.
- merkityksellisyys informaation tulee olla sisällöltään ja esittämistavaltaan selkainen, että käyttäjä voi sen perusteella arvioida toteutunutta kehitystä ja pyrkiä ennakoimaan tulevaa.
- todennettavuus, riippumattoman ammattihenkilön on voitava varmistaa tarvittaessa, että informaatio on luotettavaa ja täsmällistä.
- objektiivisuus, tilinpäätöksen sisällön tulee antaa laatijastaan riippumatta oikea ja riittävä kuva kirjanpito velvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.
- periodisuus, talousyksikön toiminta jaetaan kalenteriajan mukaan tilikausiin ja tilinpäätös laaditaan jokaiselta tilikaudelta
- julkistamisperiaate, tilinpäätöksen laadintaperiaatteet sekä tilinpäätöksen esittämistavan ja laadintaperiaatteiden muutokset julkistetaan

(Kaisanlahti, Jänkälä & Björklund 2009, 13.)

Työryhmän muistiossa kirjanpitolain 1 luvun 3§:n hyvän kirjanpito tapaan kuuluu niin liiketapahtumien kirjaaminen tilikauden aikaisessa kirjanpidossa, kuin yksittäisen kirjanpito velvollisen erillistilinpäätökseen sekä konsernitilinpäätöksen laatimisessa. Hyvä kirjanpito tapa tulee kirjanpito käytännöstä ja – teoriasta. Velvoite hyvän kirjanpito tavan noudattaminen on Suomessa kansallinen säännös. Direktiivissä ei ole

vastaavaa velvoitetta asetettu tilinpäätöksen eikä konsernitilinpäätöksen laatimisesta. Suomen käytäntö on direktiivien mukainen. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

4.3 Yhdenkertainen kirjanpito

Ammatinharjoittajien ei tarvitse pitää kahdenkertaista kirjanpitoa, mutta tämä sääntö on kuitenkin tahdonvaltainen, joten ammatinharjoittaja voi halutessaan pitää kahdenkertaista kirjanpitoa ja laatia tilinpäätöksen samoin kuin muut kirjanpitovelvolliset.

Yhdenkertaiseen kirjanpitoon kirjataan menot, tulot, verot, korot sekä tavaroiden tai palveluiden oma käyttö. Yhdenkertaisen kirjanpidon tulee myös perustua tositteisiin ja kuitteihin. Kirjanpitokirjat sekä tositteet tulee säilyttää vähintään kuusi vuotta, siitä vuodesta katsottuna, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Tapahtumat tulee myös kirjata sidottuun kirjaan tai tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen sidottavaan kirjanpito-kirjaan. Kirjanpito-ohjelmalla tehty kirjanpito tulee myös tulostaa ja sitoa kirjaksi. Tärkeintä on että tiedot ovat samassa nipussa ja tallessa ja esitettävässä muodossa, jos verottaja, viranomainen tai yrittäjä itse haluaa tutkia kirjanpitoja. Yhdenkertaisen kirjanpidon tarkoituksena on erotella yrityksen rahat ja varat yrittäjän henkilökohtaisista rahoista ja varoista. Lisäksi veroilmoitus laaditaan kirjanpidon perusteella. (Kirjanpitoa.com www-sivut; zenvantin www-sivut.)

Taulukko 1. Yhdenkertaisen kirjanpidon malliesimerkki

Päivämäärä	Tapahtuman selite	Tulot			Menot			Verot		
		Alv 0%	Alv 24%	Yhteensä	Alv 0%	Alv 24%	Yhteensä	Alv-maksu	Alv-velka	Verot
11.6.2014	Myyntilasku 2001	1254,38	396,12	1650,5					396,12	
15.6.2014	Ostettu toimistotarv.				23,18	7,32	30,5		-7,32	
20.6.2014	Arvonlisäveromaksu							230,45	-230,5	
20.6.2014	Ennakoveromaksu									158,35

Työryhmä on säätänyt uudessa pien- ja mikroyritysten tilinpäätösasetuksessa, että liikkeenharjoittajatkin saavat käyttää yhdenkertaista kirjanpitoa. Yhdenkertaisesta kirjanpidosta syntyy tuloslaskelma, mutta ei tasetta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

4.4 Kahdenkertainen kirjanpito

Kaikkien muiden paitsi ammatin- ja liikkeenharjoittajien on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa. Kahdenkertaisella kirjanpidolla tarkoitetaan, että jokainen liiketapahtuma on kirjattava yhtä suurena vähintään kahdelle tilille eli ”tiliristikoiden” avulla sanottuna toisen tilin vasemmalle eli veloitus-puolelle (debet) ja toisen tilin oikealle puolelle eli hyvitys-puolelle (kredit). Jokaisen liiketapahtuman perustuvan kirjauksen debet- ja kredit- puolilla tulee olla yhtä suuret. Joissakin tilanteissa käytetään useampaa tiliä, esimerkiksi alv-maksujen kohdalla. Liiketapahtumat voidaan jakaa kahteen eri ryhmään, sellaisiin jotka vaikuttavat tilikauden tulokseen ja niihin, joilla tällaista vaikutusta ei ole, esimerkiksi velaksi anto, käteisen talletus pankkitilille tai ostovelan maksaminen ovat tällaisia. Edellä mainitut liiketapahtumat muuttavat ainoastaan rahan, erilaisten saatavien tai velkojen välisiä suhteita, mutta vaikutusta tilikauden tulokseen ei synny. (Björklund, Jänkälä & Kaisanlahti 2009, 13, 14.) Kahdenkertaisen kirjanpidon ajatuksena on että nähdään mistä raha tulee ja mihin se menee.

Kirjanpito-ohjelmat toimivatkin valmiiksi edellä mainitun periaatteen mukaisesti. Debet-puoli osoittaa mihin rahaa on käytetty, ja kredit-puoli rahan lähdettä. Esimerkiksi pankkitilillä rahat lisääntyvät debet-puolella ja vähentyvät kredit-puolelta. Kirjanpito-ohjelmat vaativat, että summat molemmilla puolilla on yhtä suuret, ohjelma huomauttaa yleensä virheistä. Kahdenkertaisen kirjanpidon tuloksena syntyy sekä toiminnan tuloksen osoittava tuloslaskelma ja taloudellista asemaa kuvaava tase. (Lindfors 2010, 14; Björklund ym. 2009, 13.) Kirjanpitolaissa (1997, 2 §) on vain yleisesti sanottu, että kirjanpitovelvollisen on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa. Yleisesti ammatinharjoittajalle suositellaan kahdenkertaista kirjanpitoa, koska hänen varat ja velat vaikuttavat verotuksen määräytymiseen. (Lindfors 2010, 14.)

Taulukko 2. Ostomenon kirjaus kahdenkertaisella kirjanpidolla.

Ostot 24%		Hankintojen alv-saamiset		Ostovelat	
346,56		109,44			456

4.5 Kirjanpitoaineisto

Kirjanpitoaineistona pidetään liiketapahtumia, eli tuloja ja menoja, rahoitustapahtumia sekä niiden oikaisu- ja siirtoeriä. Liiketapahtumat kuuluu merkitä asian mukaisesti eri kirjanpidontileille. Jokaisen tilin sisältö on pidettävä jatkuvasti saman sisällöisenä. Tositteita pidetään osana kirjanpitoaineistoa. Kirjanpitoaineistossa oleviin menoihin ja tuloihin liittyvät pankkitilitapahtumista tulee olla maksutositteen ohella myös meno- ja tulotosite. Jos pankkitilitapahtumaa todennetaan samalla meno- ja tulotositteella, tulee siihen merkitä maksukohtaisesti myös vastaanotetun tuotannon-tekijän tai luovutetun suoritteen yksilöitävä tieto. (Kaisanlahti, ym. 2009, useat sivut.) Kirjanpitoaineistoa, jota säilytetään koneella, tulee säilyttää kahdella eri tietokoneella, ellei tositteita säilytetä alkuperäisinä paperimuodossa. Kirjanpitoaineistoa saa säilyttää ulkomailla tilapäisesti, jos se on edellytyksenä ulkomaisen viranomaisen toimintaan perustuvan edun saamiselle. Tositteista on ennen ulkomaille vientiä tehdä oikeaksi todistettu jäljennös. (Kaisanlahti, ym. 2009, useat sivut.)

Kirjanpitokirjoja sekä käyttöaikaa koskevin merkinnöin varustettu tililuettelo on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä. Ne tulee säilyttää niin, että tietojenkäsittelyn suorittamistapa on todennettavissa vaikeuksista. Tilikauden tositteita, liiketapahtumia koskevaa kirjeenvaihtoa ja koneellisen kirjanpidon säilytysaika on vähintään 6 vuotta, siitä vuodesta jonka aikana tilikausi on päättynyt. (Kaisanlahti, ym. 2009, 66, 67.)

Muistiossa on kirjanpitoaineistoa koskeva uusi vaatimus, että tilinpäätöksen liitetietojen perustana olevia laskelmia ja asiakirjoja käsitellään ja säilytetään tositteiden kaltaisina liitetiedostoina. Tällä halutaan varmistaa, että tilinpäätöksen tarkastettavuus ja kirjausketjun kattavuus säilyy liitetietojen osalta. Tämä on osoittautunut tärkeäksi, koska liitetietojen tehtävä on oikean ja riittävän kuvan varmistaminen. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Työryhmä poistaa kirjanpitolainsäädännön osalta kaikki esteet kirjanpidon ja raportoinnin automatisoinnille sekä tietotekniikan täydelliselle hyödyntämiselle. Samalla viranomaisten edellytyksiä torjua harmaata taloutta varmistetaan korostamalla ja selkeyttämällä vaatimusta kirjanpitoketjusta, jonka pitää ulottua tilinpäätöksen lisäksi

veroilmoituksiin ja muihin viranomaisraportteihin. Lisäksi asetetaan vaatimus, että viranomaisten ja tilintarkastajien pitää pystyä tutkimaan kirjanpitoa ja kirjanpidonaineistoja Suomesta käsin ilman aiheetonta viivettä. Toisen luvun muutokset eivät aiheuta kirjanpitovelvollisille, kuin pieniä lisäkustannuksia. Valtaosan kirjanpitovelvollisen kirjanpitojärjestelmät täyttävät jo aikaisemmat vaatimukset. Ainut heille lisätyötä aiheuttava seikka on välittömästi tehtävät muutokset, eli liitetositteiden yksilöinti ja asiakirjojen järjestäminen fyysisesti ja loogisesti omiin kansioihin. Tästä ei arvioida koituvan yrityksille, kuin pieniä kustannuksia, koska liitetositteiden määrä on hyvin pieni verrattuna liiketoiminnan varsinaisiin tositteisiin. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Muutokset avaavat osaltaan mahdollisuudet pitkälle menevään kirjanpitoon ja siihen liittyvien tiedonsiirtojen automatisointiin. Se luo perustan kansantaloudenkin mitta-kaavassa merkittävien tehokkuushyötyjen ja kustannussäästöjen saavuttamiselle. Vaikutukset eivät synny välittömästi lakimuutoksen myötä, vaan vasta kun tietojärjestelmiä ja – käytäntöjä kehitetään hyödyntäen lakimuutoksen avaamia mahdollisuuksia, sekä kirjanpitovelvollisten sekä viranomaisten osalta. Tämä vie useita vuosia ja on osa isompaa ja huomattavan moninaisempaa kokonaisuutta, yhteiskunnan digitalisoitumista sekä sitä tukevia tietoväyläprojekteja. Kirjanpitoteknologiaan liittyvät säännöstarkistukset korostavat yrittäjän vastuuta oman kirjanpitoaineiston säilyttämisestä. Työryhmä on tämän ansiosta ulottanut kirjanpitoaineiston säilyttämisen laiminlyöntiä koskevan seuraamusuhan koskemaan kokonaisuudessaan kirjanpitoaineisto. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kirjanpitokäsitteet ovat myös muuttuneet. peruskirjanpito ja pääkirjanpito ovat käsitteinä poistuneet, koska niiden merkitys kirjanpitokäytännössä on muodostunut lakiin nähden erilaiseksi. Peruskirjanpitoa ei enää käytetä kuvaamaan aikajärjestykseen lajiteltuja kirjauksia yleisemmin puhuttu niin sanottuna päiväkirjana ja pääkirjanpito. Pääkirjanpito on nykyisessä kielenkäytössä asiajärjestykseen eli tileittäin lajiteltu kirjanpito. Se myös tarkoittaa kirjanpitojärjestelmän ylimmän tason loogista osaa, jonka tilien saldoista johdetaan tilinpäätösraportit, ja johon tuodaan yhdistelmäkirjauksina tietoja osakirjanpidoista. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Nyt pääkirjanpidolla tarkoitetaan sitä kirjanpitojärjestelmän ylimmän tason loogista osaa, jonka tilien saldoista johdetaan tilinpäätös ja johon tuodaan yhdistelmäkirjauksina tietoja mahdollisista osakirjanpidoista. Osakirjanpito voidaan muodostaa aikajärjestykseen lajitelluista kaikenkaltaisista vienneistä. Käytännössä on lähes poikkeuksetta niin, että osakirjanpitoja hyödyntävä kirjanpitojärjestelmä on rakennettu liiketapahtumalajien mukaan, niin että esimerkiksi ostoreskontra ja varastokirjanpito muodostavat eri osakirjanpidot. Ministeriö päätös 47/1998 sisältää määritelmän osakirjanpidolle, sen mukaan osakirjanpidolla tarkoitetaan kirjanpitoa, josta tiedot siirretään pääkirjanpitoon liiketapahtumina tai niiden yhdistelmänä koneellisesti, taikka osakirjanpidon merkintöjen yhdistelmistä kirjaamalla. Tiedot pääkirjanpitoon voidaan myös siirtää toisen osakirjanpidon kautta. Kirjanpidon yleisohje lisää vielä määritelmän, että osakirjanpito on kirjanpidon osa, jota on säilytettävä kuten pääkirjanpitoa. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Työryhmä on tuonut esille ajatuksen, että kaikki kirjanpitovelvolliset tulisi velvoittaa käyttämään tiettyjä tilikarttoja tai tiedostomuotoja taloushallinnon järjestelmissään, sekä keskenään että viranomaisten kanssa tapahtuvassa tiedonsiirrossa. Merkittävimpiä keskustelun aiheita ovat olleet eri toimijoiden kehittämät XBRL-pohjaiset tiedostomuodot tilinpäätöksille, sekä erilaiset XML- ja tietuepohjaiset standardimuodot pääkirjavientitasoisille tiedoille. Nykyinen kirjanpitolaki koskee soveltuvin osin kaikkia kirjanpitovelvollisia, aina yksittäisistä elinkeinoharjoittajista ja yhden asunnon asunto-osakeyhtiöistä monikansallisiin suuryrityksiin, sekä Suomessa pääkonttoreita pitäviin että ulkomaalisten yritysten tälläisiä tytäryhtiöitä. Se että laissa määrättäisiin tilikartoista tai tiedostomuodoista kaikille edellä mainituille, ei ole toteutuskelpoinen. Perustellumpaa on poistaa kaikki esteet tietotekniikan kehityksen täydelliseksi hyödyntämiselle. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

4.6 Kirjausketju

Liiketapahtumat tulee merkitä kirjanpitoon niin, että kirjausten yhteys tositteista peruskirjanpitoon ja pääkirjanpitoon sekä pääkirjanpidosta tuloslaskelmaan ja taseeseen on vaikeuksitta todennettavissa. Kirjanpitolain 3 luvun 1§:n säännös kirjausketjusta

on ehdoton ja se kattaa kaikki kirjanpitomenetelmät. Tilintarkastusta tai verotarkastusta ei voida suorittaa, ellei kirjausketjun yhteys tilinpäätökseen ole selvästi todennettavissa. Jokainen liiketapahtuma pitää olla jäljitettävissä tositteelle, kirjauksesta alkaen tileille ja tilien päättämiseen asianmukaisesti tuloslaskelmaan ja taseeseen. Palkkakirjanpidosta tulee selvitä vaikeuksitta palkka ja muiden kirjausten yhteys palkkalistoista palkkakortteihin sekä verovirastolle maksettavaan määrään ja annettaviin ilmoituksiin. Aukoton kirjausketju on pystyttävä todentamaan silloin, kun kirjanpitoaineiston tarkastelu tapahtuu koneellisen tietovälinettä käyttäen. Koneellisen kirjausketjun todentaminen tapahtuu tositenumeroin ja pääkirjatilin lisäksi myös muissa tositteissa ja kirjanpitomerkinnöissä olevilla tiedoilla, esimerkiksi myyjän tai ostajan nimellä, niiden kaupparekisteri- ja liikeyhteisötunnuksella, tositteen päiväyksellä tai tositteen loppusummalla. (Kaisanlahti, ym. 2009, 59.)

Muistiossa kirjausketjun vaatimusten täsmentäminen ja laajentaminen samoin kuin aineistojen säilytystä koskevien säännösten edelleen kehittämien, ei työryhmän mukaan aiheuta välittömiä muutostarpeita sellaisille kirjanpitojärjestelmille, jotka jo täyttävät nykyiset lain vaatimukset. Vaatimukset siis koskevat veroilmoituksia ja muita kirjanpidon perusteella säännöllisesti annettavia viranomaisraportteja, esimerkiksi kauden aikana annettavia työnantajailmoituksia, tai arvonlisäveroilmoituksia. Kirjanpitovelvollisille ei siis synny välittömiä lisäkustannuksia, tästä johtuen. Kirjausketjun osalta arvonlisäveroilmoitus sekä työnantajailmoituksia koskevat muutokset tai korjaukset pitää tehdä selvästi korjausmerkinnän avulla, niin että kirjausketju säilyy ehjänä sekä jo annettuun ilmoitukseen, että myöhemmin muutetun tiedon perusteella tehtyyn tilinpäätökseen sekä muihin ilmoituksiin ja raportteihin. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kun järjestelmiä aletaan kehittää edelleen, ovat niiden mahdollisuudet tehokkuushyötyihin ja kustannussäästöihin huomattavat. Tämä on myös omiaan kohentamaan viranomaisten ja tilintarkastajien mahdollisuuksia saada oikea-aikainen ja eri tilanteisiin nähden joustava pääsy aineistoihin, mikä on osaltaan edistämään harmaan talouden ehkäisyä. Ulottamalla vaatimukset kirjausketjun osalta tilinpäätöksestä myös kauden aikana annettaviin arvonlisävero- ja työnantajailmoituksiin sekä muihin viranomaisilmoituksiin varmistetaan, että tarkastettavuus säilyy myös näiden osalta. Tämän avulla vältetään tilanteita, joissa kauden aikaisempien kirjausten muuttaminen

voi kauden aikana vaikeuttaa tarkasteltavuutta ja kirjausketjun seurantaan. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Työryhmä pyrkii selkeämmällä ja tarkemmalla vaatimuksella kirjausketjusta korvaamaan monilta osin aikaisempia teknisesti jo vanhentuneita yksityiskohtaisia säännöksiä kirjanpitojärjestelmän teknisestä toteutuksesta. Työryhmä on laatinut säännöksen, jonka perusteella kirjanpito on järjesteltävä niin, että kirjauksia voidaan tarkastella aikajärjestyksessä kuin myös asiajärjestyksessä. Jälkimmäisellä tarkoitetaan systemaattista kirjaamista liiketapahtumien sisältöä vastaaville tileille. Käytännössä kirjauksia ei tehdä tietojärjestelmässä tai edes paperiperusteisissa kirjanpidoissa kahden eri paikkaan tai järjestykseen. Kirjauksen tietoihin merkitään sekä sen päivämäärä, että tiliöinnit. Tietojärjestelmä, sekä sen tuottamat raportit mahdollistavat tietojen tarkastelun kahdella eri tavalla. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

4.7 Olennaisuus

Hyvään kirjanpitotapaan kuuluu myös olennaisuuden periaate. Yleisesti voidaan todeta, että tieto on olennaista, jos sen poisjättäminen tai virheellinen esittäminen vaikuttaisi tilinpäätöksen käyttäjien päätelmiin. Informaation kannalta epäolennaisia erä ei tarvitse käsitellä ehdottoman tarkalla tavalla. Arviointi edellyttää jokaisen yksittäistilanteen erillisharkintaa. Olennaisuus riippuu erän tai virheen koosta kussakin yksittäisessä tapauksessa, jolloin tulee miettiä poisjättämisen ja virhetilanteen kautta, onko liiketapahtuma merkittävä. Olennaisuudessa onkin kyse enemmän kynnyksestä tai rajasta kuin ensisijaisesta tiedon hyödyllisyyttä koskevasta laatuvaatimuksesta. Informaation luonne riittää joskus yksinään määrittelemään sen merkityksellisyyden, jolloin on epärelevanttia lähteä arvioimaan olennaisuutta. Joskus taas sekä luonne että olennaisuus ovat tärkeitä, esimerkiksi liiketoiminnan kannalta tärkeän vaihtomaisuuden määrä pääluokittain. (Kaisanlahti, ym. 2009, 15, 16.)

Nykyinen kirjanpitolaki ei sisällä säännöstä olennaisuusperiaatteesta, olennaisuuden periaate kuuluu kuitenkin kirjanpitokäytännön keskeisiin periaatteisiin ja siihen viitataan useasti myös kirjanpitolautakunnan kannanotoissa. Uudessa direktiivissä on kui-

tenkin otettu olennaisuusperiaate tilinpäätösperiaatteeksi, joten tältä olisin, kirjanpidon lakia on tarkasteltava. (Tilisanomat 2014; Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Olennaisuuden periaatteen merkitystä työryhmä on korostanut asettamalla sen täydentämään kirjanpidon laki 3 luku 2 § 1 momentti oikean ja riittävän kuvan antamisvelvoitetta. Täten tilinpäätöksen laatimisessa tulisi antaa erityistä painoarvoa sellaisten seikkojen esittämiselle, jotka vaikuttavat merkityksellisesti oikean ja riittävän kuvan antamiselle. Jokaisen on arvioitava, vaikuttavatko tietyt asiat ja tiedot, jotka ovat jääneet esittämättä tai esitetty väärän sisältöisenä, merkitystä tilinpäätösinformaatiota lukevalle henkilölle. Olennaisuusperiaate ei kuitenkaan tarkoita mitään osin poikkeusta kirjanpidon kattavuuteen. Direktiivissä korostetaan, ettei olennaisuusperiaate saa vaikuttaa kansallisiin velvoitteisiin pitää liiketoimet ja taloudellisen aseman osoittavaa täydellistä kirjanpitoa. Kaikki kirjanpitovelvollista koskevat liiketapahtumat ja muut sen taloudellista tulosta ja asemaa koskevat seikat on täten merkittävä kirjanpitoon poikkeuksetta nykyisen lain edellyttämällä tavalla. (Tilisanomat 2014; Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Olennaisuusperiaatteesta työryhmän ehdottama uusi säännös suhtautuu kirjanpitovelvollisen kokoon ja sen harjoittamaan liiketoiminnan laajuuteen ja luonteeseen. Esimerkiksi yleispätevästi ei ole nimettävissä tiettyä euromääräistä rajaa, jota vähäarvoisemmat tapahtumat olisivat epäolennaisia kaikilla kirjanpitovelvollisilla. Työryhmän käsityksen mukaan myös tulkintaa hyvästä kirjanpito tavasta, ei voida yleispätevästi nimetä. (Tilisanomat 2014; Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Uudessa tilinpäätösdirektiivissä tilinpäätösperiaatteita täydennetään olennaisuudella. Vaatimukset, jotka koskevat kirjanpitoon merkitsemistä, arvon määrittämistä, esittämistä, tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja sekä konsernitilinpäätöksen laatimista, ei tarvitse noudattaa, kun niiden noudattamisen vaikutus on epäolennainen. Tämän mukainen periaate on luonteeltaan huojennus, tällaisessa tapauksessa. Sitä ei kuitenkaan perusteta direktiivissä tilinpäätöksen laatimisen kustannuksiin, vaan olennaisuus määritellään tilinpäätösinformaation vastaanottajan näkökulmasta. Olennaisuuden

sisällyttäminen tilinpäätösperiaatteisiin ei silti vaikuta myöskään hyvään kirjanpito-tapaan. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Nykylaissa on kirjanpitolautakunnan kannanotoissa katsottu, että merkitys on olen-nainen, kun erien esittämättä jättäminen tai virheelliset esittämiset yhdessä tai erik-seen voisivat vaikuttaa taloudellisiin päätöksiin, joita tilinpäätösinformaation käyttä-jät tekevät tietyn erän luonteesta tai koosta jokaisessa tilanteessa erikseen arvioituna. Olennaisuusperiaate on erityisen merkityksellinen tulojen ja menojen jaksotusta sekä omaisuuden arvostusta koskevissa kirjanpidollisissa ratkaisuissa. Kirjanpitolautakun-ta on todennut esimerkiksi, että koneita, kalustoa ja muuta niihin verrattavaa irtainta omaisuutta koskeva pysyvien vastaavien kirjanpito voidaan järjestää olennaisuuden periaate huomioon ottaen, hyödykeryhmäkohtaisesti. Jos tällä on vähäinen vaikutus suunnitelmapoistojen määrään, vaikka hyödykkeiden erillisarvostus kuuluu kirjanpi-tolaissa säädettyihin tilinpäätösperiaatteisiin. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryh-män mietintö, 14.10.2014.)

Käytännössä myös verottaja vaikuttaa olennaisuusperiaatteen tulkintaan ja sen suh-teessa informaation taloudellisen tuottamisen periaatteesta. Esimerkiksi kun kirjanpi-tovelvollinen pohtii, kirjataanko vähäisen laitehankinnan hankintameno kokonaan kuluksi tilikaudelle, vaikka laite tuottaisi tuloa myös tulevina tilikausina. Elinkeino-tulon verottamisesta annetun lain nojalla irtaimen käyttöomaisuuteen kuuluva laite voidaan vähentää verotuksessa kertapoistona, jos sen taloudellinen käyttöikä arvioi-daan olevan enintään kolme vuotta tai sen hankintameno on enintään 850 euroa. Lait-teen hankintamenon ollessa vähäinen, että se hyväksyttäisiin vähennyskelpoiseksi asianomaisen tilikauden verotuksessa, ei ole tarkoituksenmukaista tulkita olennai-suusperiaatetta ankarammin kirjanpidossa ja siihen perustuvan tilinpäätöksen laadin-nassa, siten että hankintameno tulisi aktivoida osissa. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

5 MUUTOKSET TILINPÄÄTÖSKÄYTÄNTÖÖN

5.1 Tilinpäätös

Tilinpäätöksestä tulee käydä ilmi yrityksen kotipaikka, yritysmuoto, kotimaa, sekä yrityksen rekisteröity osoite (Kallunki 2014, 54). Tilinpäätös sisältää taseen, joka kuvaa yrityksen taloudellista asemaa tilinpäätöspäivänä eli varallisuutta, tuloslaskelman, joka kuvaa tilikauden tuottoja ja kulujen määrää sekä luonnetta ja niiden erotuksena voiton tai tappion määrän. Tilinpäätös sisältää myös taseen liitetiedot, jotka täydentävät taseessa ja tuloslaskelmassa esitettyjä tietoja. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2012, 64.)

Edellisten lisäksi julkisesti noteeratut osakeyhtiöt tai niin sanotusti suuren kirjanpitovelvollisen tulee liittää tilinpäätökseensä:

- Toimintakertomus, joka sisältää sanallisen selityksen yrityksen oleellisista tapahtumista sekä tulevaisuuden näkymistä, sekä
- Rahoituslaskelma, joka on laskelma varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Näiden laskelmien ja selvitysten tavoitteena on tuottaa oikea ja riittävä kuva taloudellisesta kokonaisuudesta. Tilinpäätös on sellaisia sidosryhmiä varten laadittu raportti, joilla ei ole oikeutta saada omia erityistarpeitaan varten muokattuja raportteja. Tilinpäätös voidaan julkaista erillisenä tai sisällyttää muuhun julkiseen asiakirjaan kuten vuosikertomukseen. Julkisesti noteeratut yritykset ovat velvoitettuja tuottamaan laajalti ja reaaliaikaisesti tietoa julkisuuteen, kun taas pienyrityksen tiedonanto voi rajoittua kerran vuodessa tuotettavaan, kirjanpitolain typistettyyn taseeseen ja tuloslaskelmaan. (Ikäheimo ym. 2012, 67.)

Uudessa direktiivissä ehdotetaan kumottavaksi kirjanpitolain 3 luvun 8§:lä, että toimintakertomus tulee sisällyttää tasekirjaan. Uudessa direktiivissä toimintakertomus ja tilinpäätös on lisätty vaadittavien asiakirjojen joukkoon. Terminologiaan on selvennetty, niin että muistiossa puhutaan kirjanpidoista eikä kirjanpitokirjoista. Säilytysaika säännöstä ei ole tarkoitus muuttaa. Työryhmä myös säätää muun muassa re-

kisteröintivelvoitetta samoin, kuin tilinpäätöksen eri julkistamistavoista ja jäljennösten antamisesta. Jotta tilinpäätös olisi muodollisesti pätevä, se on myös päivättävä ja allekirjoitettava kirjanpitolain 7§:ssä edellyttämällä tavalla. Nämä muutokset koskevat myös toimintakertomusta, joka ei sisälly kuitenkaan tilinpäätökseen. Mahdollinen tilintarkastuksesta annettu kertomus, tulee myös liittää jäljennöksenä rekisteröitävään tilinpäätökseen. Luvun muutossäännökset eivät kuitenkaan ole tyhjentäviä. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Nykyinen kirjanpitoasetus ja uusi asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöstiedoista sisältävät tilinpäätösasiakirjoihin kuuluville tuloslaskelmalle ja taseelle kaavamallit, joista ilmenee, mitkä nimikkeet tulee sisällyttää mainittuihin asiakirjoihin. (ks. liitteet 1, 2 ja 3.) Muistion luvussa säännöstöä ei kohdistu ainoastaan muutosseikkoihin, luvun 2§:ssä asetetaan tilinpäätökselle sekä toimintakertomukselle ensisijaiseksi tavoitteeksi oikean ja riittävän kuvan antaminen. Uuden 2a §:n myötä tämän tavoitteen täyttymistä arvioidaan olennaisuusperiaatteen samoin kuin asianomaisen toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen. Työryhmä on koonnut luvun 3 §:ään muita yleisiä tilinpäätösperiaatteita, kuten oletus toiminnan jatkuvuudelle sekä varovaisuusperiaate. Luvussa ei kuitenkaan säädetä tilinpäätöstositteiden sisällöstä tai tilinpäätökseen merkittävien erien laskentatapoja. Näistä säädetään lain luvuissa 4 ja 5. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kaikkien muiden paitsi pienien yritysten tulee toimittaa tilinpäätös patentti- ja rekisterihallitukselle rekisteröitäväksi. Kirjanpitovelvollisen tulee itse huolehtia että tilinpäätökset ja muut aineistot säilyvät tarkasteltavassa muodossa määrätynajan. Tilinpäätöksen osalta velvoite täyttyy, kun se toimitetaan patentti- ja rekisterihallitukselle. Tilinpäätösinformaation julkisuus ulottuu myös ulkomaalaisten elinkeinoharjoittajien Suomessa toimiviin sivuliikkeisiin kaupparekisterin nojalla. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kirjanpitolain 3 luvun 1§ velvoittaa kirjanpitovelvollisen laatimaan päättyneeltä tilikaudelta tilinpäätös, johon sisältyvät tase, tuloslaskelma sekä tilinpäätöksen liitetiedot. Hyvä kirjanpitolapa edellyttää tililuettelolta ainakin sen asteista tarkkuuta, että pääkirjatilien saldot voidaan siirtää suoraa tilinpäätöksestä laadittaessa tuloslaskelmaan oikeaan tuotto- ja kuluryhmään sekä taseeseen oikeaan vastaavien ja vastatta-

vien erään. Siten tililuettelon mukaisten tilien avulla pitäisi saada aikaan kirjanpitoasetuksen kaavojen mukainen tuloslaskelma ja tase. Kaikki kirjaukset on luonnollisesti tehtävä kirjanpitoon, ennen tilinpäätöksen laatimista. Kirjanpitovelvollisen tulee tehdä kirjatukset valmiiksi silmällä pitäen ilmoituksia viranomaisille, jotta ne pystytään tekemään ajallaan. Liitetietojen perustana olevia asiakirjoja, tiedostoja sekä laskelmia käsitellään kuin kirjanpidon perustana olevia tositteita, näin voidaan varmistaa tilinpäätöksen luotettavuuden ja tarkasteltavuuden säilyminen. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

5.2 Tuloslaskelma

Tuloslaskelmaan merkitään tilikauden aikana vaikuttavat tulot ja menot. Tuloslaskelmassa voidaan yhdistellä sellaisia yksittäisiä eriä, joiden esittämisellä erikseen on vain pieni merkitys oikean ja riittävän kuvan kannalta. Yhdistämistä ei tule tehdä jos erissä on epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta, tässä tilanteessa erät tulee esittää kaavojen mukaisesti erillisinä. Tuloslaskelman eriä saa yhdistää, jos sen avulla on tarkoitus selventää esittämistapaa. Yhdistetyt erät tulee tällaisessa tilanteessa merkitä kuitenkin erikseen taseen liitetiedoissa. Pienet yritykset saavat aloittaa tuloslaskelmansa erästä Bruttotulos. Näin toimittaessa muun muassa liikevaihto ja ostot jäävät salatuksi tiedoksi. (Leppiniemi 2014, 37, 38.)

Tämä mahdollisuus koskee yrityksiä, joilla sekä tilikaudella että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi seuraavista:

- Liikevaihto tai vastaava tuotto 3,4 miljoonaa euroa
- Taseen loppusumma 1,7 miljoonaa euroa
- Henkilökuntaa keskimäärin 25 henkilöä.

Kululajikohtaisen tuloslaskelman alkaessa jäämästä Bruttotulos, yhdisteltäviä eriä tai ryhmiä ovat:

- Liikevaihto
- Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
- Valmistus omaan käyttöön
- Liiketoiminnan muut tuotot

- Materiaalit ja palvelut

Näin ollen bruttotuloksesta vähennetään tuloslaskelmassa ensimmäisenä erä. (Leppiniemi 2014, 37, 38.)

Muistiossa puhutaan, että liiketoiminnan tuloslaskelma voidaan esittää kahdella vaihtoehdoisella tavalla, joko edellä kuvatulla kululaji- tai toimintokohtaisesti tuloslaskelmakaavan mukaan. Kululajikohtainen kaava on yleisemmin käytetty ja siinä liiketoiminnan kulut esitetään luonteensa mukaisessa järjestyksessä. Toimintokohtainen tapa jakaa kulut toiminnoittain. Toiminnot ovat hankinnat ja valmistus, myynti ja markkinointi sekä liiketoiminnan muut kulut. Oikeudellisen toimintamuodon perusteella on kirjanpitoasetuksessa esitetty aatteellisille yhteisöille ja säätiölle, kiinteistöille sekä ammatinharjoittajille omat tuloslaskelmakaavat. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Työryhmän laatimassa muistiossa ehdotetaan että pien- ja mikroyritykset saisivat käyttää lyhennettyä tuloslaskelmaa ja tasetta. Tuloslaskelman julkistamisvelvollisuudesta ei ole luovuttu pien- ja mikroyritysten kohdalla, vaikka direktiivi olisi mahdollistanut tämän. Muistiossa tulee esille että liikevaihdon kirjanpitolain 4 luku 1§:n määritelmä on muuttunut, sillä tarkoitetaan tuotteiden myynnistä ja palveluiden tarjoamisesta saatavia tuottoja, joista on vähennetty myynnin oikaisuerät sekä arvonalisävero ja muut suoraan liikevaihdon perusteella määrättävät verot. EU-komissio on täsmentänyt määritelmää valmisteveron osalta, ”muilla suoraan liikevaihdon perusteella määrättävillä veroilla.” ei sisällä valmisteveroa. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Satunnaisia tuottoja ja kuluja koskeva 2§ kumotaan. 3§ koskien pysyviä ja vaihtuvia vastaavia pysyy muuttumattomana, myös 4§ koskien vaihto-omaisuutta ja rahoitusomaisuutta säilyy ennallaan. 5§ hankintamenon 1 momenttiin on tullut sanamuutos, muuttuvat menot on korvattu sanalla välittömät menot. Sanamuutos vastaa enemmän direktiivitekstiä ja on yleiskielisesti ymmärrettävämpi. Käyvän arvon menettelyä käytettäessä arvomuutoksen vaikutus merkitään ensisijaisesti tuloslaskelmaan. Tästä voidaan poiketa silloin, kun rahoitusvälinettä ei ole hankittu kaupankäyntitarkoitukseen. Arvon muutokset voidaan kirjata suoraa käyvän arvon rahastoon, jos kirjattava väline on suojausinstrumentti, jota käytetään suojauslaskentamenettelyssä. Jolla

koko arvonmuutoksen tai sen osan kirjaamatta jättäminen tuloslaskelmaan on mahdollista tai arvonmuutos aiheutuu yrityksen ulkomaalaisen yhteisöön tekemiin nettoinvestointeihin sisältyvän monetaarisen erän kurssimuutoksesta. Arvontarkistukset on kirjattava tuloslaskelmaan kuluiksi, ellei niitä merkitä tuloslaskelmaan, ne tulee erikseen ilmoittaa tilinpäätöksen liitetiedoissa. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

5.3 Tase

Taseen vastaavaa puolen erät (aktiivat) ilmaisevat yrityksen käytössä olevat varat, jotka tilinpäätöspäivänä ovat yrityksen hallussa ja joilla katsotaan olevan taloudellista hyödyntämisarvoa. Varojen esittämisjärjestyksen muistisääntönä voidaan esittää kunkin varallisuuserän muutettavuus rahaksi eli likviditeetti. Mitä ylempänä kyseinen erä on vastaavaa puolella, sitä vaikeammin ja hitaammin kyseinen erä muuntuisi reaali-prosessissa käteiseksi rahaksi. Taseessa varallisuuserät esitetään yleensä ”epälikvidisyjärjestyksessä”. (Ikäheimo ym. 2012, 66.)

Taseen pysyviin vastaaviin kuuluu sellaisia tuotannontekijöitä, joilla katsotaan olevan tuottokykyä yhtiön reaali-prosessissa useamman tilikauden aikana. Esimerkiksi koneet, rakennukset, tytäryhtiöiden osakkeet, yms. Pysyvät vastaavat jaetaan kolmeen eri ryhmään, aineettomiin, aineellisiin hyödykkeisiin sekä sijoitusomaisuuteen. Aineettomia hyödykkeitä ovat muun muassa ohjelmistojen käyttölisenssit, patentit sekä tekijänoikeudet. Aineellisiin hyödykkeisiin kuuluvat, maa- ja vesialueet, rakennukset, koneet ja kalusto, sekä muihin aineellisiin oikeuksiin. Sijoituksiin merkitään sellaiset arvopaperit ja sijoitukset, joilla on jonkinlainen liiketaloudellinen asiayhteys yrityksen liiketoiminnan harjoittamisen pitkäjänteiseen edistämiseen. Esimerkiksi toimitila- ja tytäryhtiöosakkeet merkitään, mutta ei tilapäisten likvidien varojen sijoituksia tai aktiivisesti ostettavaksi ja myytäväksi tarkoitettuja pörssiyhtiöosakkeita. Tulee huomata, että kirjanpitoon varallisuudeksi kirjaamisen vaihtoehtona on suoraan tilikauden kuluksi kirjaaminen, ja siten valinta vaikuttaa yrityksen tulokseen ja valintavuoden tilikautena ja seuraavina tilikausina. (Ikäheimo ym. 2012, 67, 68.)

Vaihtuvat vastaavat on tarkoitettu vaihtuviksi seuraavan tilikauden aikana. Tämän kaltaisia ovat vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus. Rahoitusomaisuuteen kuuluvat saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vaihto-omaisuus on joko valmis myytäväksi sellaisenaan tai valmistusasteen mukaisesti jaoteltuna tilinpäätöspäivän tilanteen raaka-aineisiin sekä puolivalmiisiin. Vaihto-omaisuuden realisoiminen vaatii kykyä myydä ne suoritemarkkinoilla ja saada niistä sovitut korvaukset. (Ikäheimo, ym. 2012, 68, 69.)

Taseen vastattavaa-puolen erät (passiivat) eli vastuut ja velat, jotka yrityksellä on voimassa tilinpäätöspäivänä. Vastattavaa puoli voidaan ajatella myös kuvaukseksi siitä, mistä yritys on hankkinut rahat toimintaansa. Mikäli yrityksen varat muutettaisiin rahaksi vastaavaa-puolelle kirjatulla arvoilla, osoittaa vastaavaa-puoli sen miten kertyneet varat tulisi laillisesti jakaa velkojien ja omistajien kesken. Takaisinsaanti-oikeus on sitä parempi mitä alempana taseen vastattavaa-puolta erä esitetään. Eli parhain etuoikeus on lyhytaikaisen vieraan pääoman velkojilla, kun taas huonoin tilanne on osakepääomalla, eli omistajien yritykseen oman pääoman ehdoin sitomilla varoilla. Etuoikeuteen pystyy vaikuttamaan esimerkiksi panttikirjalla. (Ikäheimo ym. 2012, 69, 70.)

Työryhmä on säättänyt että pien- ja mikroyritykset saavat esittää taseen ja tuloksen lyhennettyinä. (ks. Liitteet 1, 2 ja 3) Pääomalainan merkitsemisestä taseeseen määritellään osakeyhtiölain voimassaolevan 12 luvun 2§:n 4 momentissa, joka velvoittaa merkitsemään pääoman lainan taseeseen ”erillisenä eränä”. Samansisältöinen säännös on myös osuuskuntalaissa. Nämä lainkohdat eivät anna tarkempaa ohjeistusta siitä tuleeko pääomalaina merkittäväksi vieraan vai oman pääoman ryhmään taseen vastattavissa. Annettu lainkohta ei anna tarkempaa ohjeistusta siitä, tuleeko omapääomalaina merkitä vieraan vai oman pääoman ryhmään taseen vastaavissa. Osakeyhtiölain mukaan pääomalainaa, ei tulisi sitä oman pääoman eräksi, vaan sen kirjanpito-kohtelu riippuisi sovellettavasta kirjanpitosääntelystä. Kirjanpitolakia sovellettaessa pääomalainaa tulee käsitellä vieraana pääomana. Työryhmän enemmistön johtopäätöksenä on, että luokiteltaessa pääomalainaa vieraaseen tai omaan pääomaan, on tarkasteltava asianomaisen sopimuksen kaikkia tosiasiallisia ehtoja. Vain niiden tarkastelun avulla voidaan tehdä johtopäätös kirjanpitolain mukaiseen oikean ja riittävän kuvan antamiseen taloudellisesta asemasta ja täyttää laissa todetun sisältöpainot-

teisuuden periaatteen. Työryhmä ei ollut täysin yksimielinen tästä, vaan osa olisi halunnut sisällyttää kirjanpitolakiin säännöksen, jossa määritettäisiin osakeyhtiö- ja osuuskuntalain tarkoittama pääomalaina nimensä mukaisesti omaan pääomaan kuuluvaksi eräksi. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Työryhmä on säättänyt, että vaatimus paperimuotoisesta tasekirjasta poistetaan. Lisäksi taseenjatkuvuuden periaatteesta on ehdoton, eli tilivuoden aloittavan taseen on täsmättävä edellisen tilivuoden päättävän taseen kanssa. Hyvää kirjanpitotapaan kuuluu, ettei tasejatkuvuus ole esteenä esimerkiksi aikaisempaan tilikauteen kohdistuvan olennaisen virheen oikaisemista, kun se havaitaan vasta myöhemmin, omaa pääomaa hyvittäen tai velvoittaen. Aiempaa virhettä ei merkitä kuluvalle tilikaudella tuloslaskelmaan tulosta lisääväksi tai pienentäväksi eräksi. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Pysyvien ja vaihtuvien vastaavien hankintamenon merkitseminen taseeseen, arvostamiseen sekä jaksottamiseen, ei kirjanpitolaki sisällä poikkeussäännöksiä maatalouden harjoittamiselle. Tätä noudattaen maatalaosakeyhtiön tulee arvostaa ja jaksottaa nämä omaisuuserät maksuperusteisuutta noudattaen. Kirjanpitolautakunta katsoo, että maksuperuste on osakeyhtiömuodossa vaikka toimintana olisikin maatalouden harjoittaminen, tavanomaisesta poikkeava kirjaamisperuste tilinpäätösperiaatteena. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kirjanpitolain 3 luvun 8§ kumotaan koskien tasekirjaa, tavoitteena on pyrkiä selkeyttämään kirjanpidon rakennetta ja poistaa määräyksiä vailla tosiasiallista itsenäistä oikeusvaikutusta. Tasekirjan aikaisemmin sisältämät luettelot kirjanpitokirjoista ja tositteiden lajeista on korvattu kattavammalla luettelolla kirjanpidoista ja aineistoista, joista säädetään kirjanpitolain 2 luvun uudessa 7a§:ssä. Vaatimus tasekirjan tulostamisesta paperisena, ei enää tietotekniikan kehityksen myötä täytä alkuperäistä tarkoitustaan tilinpäätöskokonaisuuden eheyden varmistajana. Tämä vaatimus on korvattu kirjausketjun uusilla tarkemmilla säännöksillä. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Kirjanpitolain 3 luvun 13§ koskee tase- ja liitetietoerittelyjä, jotka eivät kuulu tilinpäätökseen tai toimintakertomukseen. Nämä jäävät lain rekisteröinti- ja julkistamis-

säännösten ulkopuolelle. Niitä ei myöskään lueta direktiivin tarkoittamiin tilinpäätösasiakirjoihin, joten niihin ei kohdistu rajoitus, joka ei salli jäsenvaltioiden vaatia pienyrityksiä sisällyttämään tilinpäätökseen tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen ohella muita asiakirjoja. Tase- ja liite-erittelyt ovat kirjanpitoaineistoa, joten niitä tulee säilyttää 10 vuotta, siinäkin tapauksessa, ettei kirjanpitovelvollisuutta enää ole. Tase- ja liite-erittelyt eivät ole julkisia, mutta muulla laissa voidaan kuitenkin velvoittaa erittelyjen ilmoittamisvelvoitteesta esimerkiksi rekisteriviranomaiselle. Näin on esimerkiksi velvoitettu säätiötä säätiölain 13§:n 2 momentin mukaan. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

5.4 Liitetiedot

Tilinpäätöksen liitetietona tulee esittää lähtökohtaisesti kaikki sellaiset tiedot, joilla on merkitystä oikean ja riittävän kuvan saamiseksi yrityksestä. Erikseen on säädetty sellaisista täsmentävistä tiedoista, jotka tulee kuitenkin aina esittää. Kirjanpitovelvollisen tulee itse arvioida mahdollisten muiden liitetietojen esittäminen. Pakollisia esitettäviä liitetietoja ovat:

- poikkeaminen yleisistä tilinpäätösperiaatteista
- tuloslaskelmaa ja tasetta koskevat liitetiedot
- tuloveroja koskevat liitetiedot
- vakuudet ja vastuusitoumukset
- tietoja henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä
- omistuksia muissa yrityksissä koskevat liitetiedot
- konserniyhtiötä koskevat liitetiedot

(Ikäheimo ym. 2012, 77.)

IAS- ja IFRS-standardit ovat Euroopan Unionin laatimia tilinpäätös ”malleja”. Niiden tavoitteena on yhdenmukaistaa julkisesti noteerattujen yhtiöiden tilinpäätöstietoja, sekä suojata sijoittajia. Soveltamalla kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja EU pyrkii säilyttämään rahoitusmarkkinoihin kohdistuvan luottamuksen sekä helpottamaan maiden välisiä rajanylityksiä sekä kansainvälistä arvopaperikauppaa. Standardien avulla pyritään siihen, että yritysten tilinpäätökset ovat läpinäkyviä sekä vertailukelpoisia keskenään. IFRS- lyhenne tulee sanoista International Financial Report-

ing Standards ja IAS sanoista International Accounting Standards. (Euroopan Unionin www-sivut, 2010)

IAS 1-standardien mukaan liitetiedot tulee esittää järjestelmällisellä tavalla ja kunkin tilinpäätöksen osan erän on sisällettävä viittaus mahdolliseen liitetietoinformaatioon ja päinvastoin. Liitetiedoissa tulee myös antaa ilmoitus IFRS-standardien noudattamisesta ja yhteenveto merkittävistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista. (Kallunki 2014, 54.) Pörssiyhtiöiden tulee noudattaa IFRS-standardeja, joiden perusteella tehtävä tilinpäätöksen tarkoitus on tuottaa informaatiota osakesijoittajien tarpeisiin. IFRS-standardissa on esimerkiksi kiinnitetty erityistä huomiota siihen, että taseessa raportoitu yrityksen omaisuuden arvo, niin sanottu substanssiarvo, ei saa ylittää omaisuuden todellista käypää arvoa. (Kallunki 2014, 16.)

IFRS-standardit koostuvat kolmesta osasta:

- Teoreettisesta viitekehyksestä, jossa määritellään tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevat yleiset periaatteet
- Tilinpäätösstandardit (vuonna 2014: 41 IAS-standardia, joista 28 voimassa, ja 13 IFRS-standardia)
- Tulkintaohjeet, jotka määräytyvät IFRIC mukaan (International Financial Reporting Interpretation Committee; SIC Standing Interpretations Committee.)

Liitetiedoissa tulee myös antaa informaatiota arvioihin liittyvistä epävarmuustekijöistä, kuten keskeisistä tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista sellaisista tilinpäätöspäivän arvoihin liittyvistä keskeisistä epävarmuustekijöistä, jotka voivat aiheuttaa merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. (Kallunki 2014, 54.)

Suomen kirjanpitolainsäädäntö vaatii IFRS-standardeja vähemmän liitetietoja esitettäväksi. Yksittäiset IFRS-standardit sisältävät tarkkoja ja yksityiskohtaisia määritelmiä tilinpäätöksessä ja liitetiedoissa esitettävistä tiedoista. Esimerkiksi IFRS 8-standardi vaatii eri segmenteistä huomattavasti enemmän liitetiedoissa esitettäviä eriä kuin suomalainen normisto. Tietoja on annettava muun muassa liikevaihdosta, tulok-

sesta, varoista ja investoinneista. Suomalaisen normiston mukaan segmenteistä tai toimialoista on esitettävä vain liikevaihto ja liikevoitto. (Kallunki 2014, 55.)

Uusi direktiivi velvoittaa esittämään seuraavat liitetiedot ”erilaisista pysyvien varojen eristä:

- Hankintahinta tai tuotannon menot tai, jos on käytetty vaihtoehtoisia arvostusperustetta, käypä arvo tilivuoden alussa ja lopussa.
- Lisäykset, vähennykset ja siirrot tilivuoden aikana
- Kertyneet arvontarkistukset tilivuoden alussa ja lopussa
- Tilivuoden aikana kirjatut arvontarkistukset
- Lisäyksiin, luovutuksiin tai siirtoihin liittyvät kertyneiden arvontarkastusten muutokset tilivuoden aikana

(Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Mikroyrityksiä liitetietojen osalta koskee samat vaatimukset kuin muitakin, mutta direktiivissä säädetään, että jäsenvaltiot voivat vapauttaa mikroyritykset liitevaatimuksista, jos taseen lopussa esitetään taseen ulkopuoliset sitoumukset, luotot hallintoelinten jäsenille ja heidän puolesta annetut vakuudet, sekä tiedot omien osakkeiden hankintamenosta ja luovutuksista. Oikean ja riittävän kuvan kannalta, ei ole perusteltua supistaa liitetietoja noin äärimmäisellä tavalla, tästä syystä työryhmä on jättänyt kyseisen huojennuksen käyttämättä. Kaikki pienyrityksiä koskevat liitetieto vaatimukset eivät kuitenkaan ole tarkoituksen mukaisia mikroyrityksille, esimerkiksi liitetietoa rahoitusvälineiden käyvän arvon mukaisesta arvostamisesta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Uudessa direktiivissä säädetään hyvin yksityiskohtaisesti kaikkia koskevat liitetieto-vaatimukset. Erikseen säädetään keskisuuria ja suuria yrityksiä sekä yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjä koskevat erityisliite vaatimukset. 9.5 artiklan ensimmäiseen virkkeeseen, joka vaatii vertailutietoja edelliseltä tilikaudelta. Taseen ja tuloslaskelman jokaisen erän osalta, on ilmoitettava vastaavaa erää koskeva luku edelliseltä tilivuodelta. Tiedot vertailukelpoisuuden puuttumisesta ja lukujen oikaisemisesta sekä niitä koskevat selvitykset on aina ilmoitettava liitetiedoissa. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Direktiivi ei velvoita liitetietojen esittämiseen aktivoitujen kehittämismenojen poistoajasta eikä tällaista velvoitetta sisältynyt entiseen IV direktiiviinkään. Tietoa kehittämismenojen poistoajasta on kuitenkin pidettävä yhtä tarpeellisena kuin tietoa liikearvon poistoajasta. 12.10. artikla säättää että, jos velan vuoksi takaisin maksettava määrä on suurempi kuin saatu määrä, jäsenvaltiot voivat sallia tai edellyttää, että erotus aktivoidaan. Tämä tulee merkitä erikseen taseeseen ja liitetietoihin. Tämän erotuksen määrä on kirjattava kuluksi vuosittain kohtuullisen suuruisina erinä, ja se tulee olla kokonaan poistettu viimeistään velan takaisinmaksun hetkellä. Liitetietoja vaaditaan myös taseen osakepääoman muutoksista, velvoite ulottuu myös osakepääoman ohella muihinkin omaan pääomaan kuuluviin tase-eriin. Liitetieto vaatimus koskee myös käypään arvoon merkittyjä eriä. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

5.5 Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on aina ilmoitettava osakeyhtiölaissa edellytetyt tiedot. Vastaavat tiedot voidaan myös ilmoittaa tilinpäätöksen liitetietoina, ellei kirjanpitolaissa toisin säädetä. Toimintakertomuksessa on oltava hallituksen esitys yhtiön voittoa koskeviksi toimenpiteiksi sekä esitys mahdollisesta muun vapaan oman pääoman jakamisesta. (Osakeyhtiölaki 2006/624 5§.)

Toimintakertomuksessa tulee ilmoittaa vähintään:

- yhtiön osakkeiden määrä osakelajeittain ja kutakin osakelajia koskevat yhtiöjärjestyksen pääasialliset määräykset sekä
- pääomalainoista pääasialliset lainaehdot ja lainoille kertynyt kuluksi kirjattamaton korko.

Toimintakertomuksessa on ilmoitettava yhtiön ulkomaiset sivuliikkeet. Lisäksi toimintakertomuksessa on erikseen ilmoitettava rahalainat, vastuut sekä vastuusitoumukset yhtiön lähipiirin kuuluvalla sekä niiden pääasialliset ehdot. Jos rahalainojen, vastuiden ja vastuusitoumusten yhteismäärä ylittää 20 000 euroa tai viisi prosenttia yhtiön taseen omasta pääomasta. (Osakeyhtiölaki 2006/624 5§.)

Toimintakertomukseen tulee merkitä selvitys, jos yrityksestä on tullut emoyhtiö, se on ollut vastaanottavana yrityksenä sulautumisessa tai jakautumisessa tai se on jakautunut. Lisäksi osakeantipäätöksen pääasiallisesta sisällöstä tulee olla maininta, optio-oikeuksien ja muiden osakkeisiin oikeuttavien erityisiin oikeuksiin erityisten oikeuksien antamista koskevista valtuutuksista. (Osakeyhtiölaki 2006/624 5§.)

Uusi tilinpäätösdirektiivi vapauttaa pienet yritykset ja konserniyritykset toimintakertomuksen laatimisesta. Direktiivissä tätä perustellaan sillä, ettei pienten yritysten tilinpäätöksen käyttäjillä ole vaativia tiedonsaantitarpeita ja koska konsernitilinpäätöksen laatiminen emo- ja tytäryritysten vuositilinpäätösten lisäksi voisi olla kallista. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Toimintakertomus on tilinpäätöksen ohella lisätty säilytettäväksi vaadittavien asiakirjojen joukkoon. Toimintakertomuksessa tulee olla oikean ja riittävän kuvan antava selostus yrityksen liiketoiminnan kehittymisestä ja tuloksesta. Lisäksi siinä tulee olla selvitys yrityksen tilanteesta, mukaan luettuna kuvaus yritystä koskevista merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Kertomuksen tulee olla tasapuolinen ja kattava analyysi yrityksen liiketoiminnan kehittymisestä ja tuloksesta sekä yrityksen tilanteesta. Kertomuksen tulee myös vastata yrityksen kokoa ja rakennetta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Toimintakertomuksen on sisällettävä yrityksen kehityksen, tuloksen tai tilanteen ymmärtämisen edellyttämässä laajuudessa tärkeimmät sekä taloudelliset että tarvittaessa muut kuin taloudelliset indikaattorit, jotka ovat merkityksellisiä yrityksen liiketoiminnalle, mukaan lukien tiedot ympäristöä ja työntekijöitä koskevista asioista. Artiklan 19.1 kolmas alakohta velvoittaa esittämään toimintakertomuksessa esitettävään analyysiin tarvittaessa tiedot ja lisäselvitykset vuositilinpäätöksessä esitetyistä luvuista. Tiedot yrityksen todennäköisestä tulevasta kehityksestä ja tietoja yrityksen sivuliikkeiden olemassaolosta, sekä yrityksen käyttämien rahoitusvälineiden osalta, jos tämä on olennaista yrityksen varojen, velkojen, taloudellisen aseman sekä tuloksen arvioimisen kannalta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Jäljempänä on yritysmuodoittain kerrottu, kenen tarvitsee tehdä toimintakertomus ja kenelle se on julkinen dokumentti.

5.6 Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätös on konserniyritysten taseiden, tuloslaskelmien sekä mahdollisten rahoituslaskelmien ja liitetietojen yhdistelmä. Teknisesti konsernin rahoituslaskelma voidaan laatia joko konsernin taseen ja tuloslaskelman sekä niitä täydentävien tietojen perusteella tai yksittäisten konserniyritysten rahoituslaskelmien yhdistelmänä, johon tehdään tarvittavia eliminointeja, jotta konsernin sisäisten rahavirtoja saadaan vähennettyä. Yleensä konsernirahoituslaskelma tehdään ensimmäistä vaihtoehtoa käyttäen. Konsernitilinpäätöksessä konsernikokonaisuutta kuvataan, aivan kuin se olisi yksi yritys. Konserniyrityksiä ovat emoyritys ja sen tytäryritykset. Konsernitilinpäätökseen yhdistellään myös konserniyritysten omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyritysten voitoista tai tappioista sekä oman pääoman muutoksesta. (Leppiniemi 2014, 291.)

Konsernitilinpäätös on osa emoyrityksen tilinpäätöstä. Emoyritys on velvollinen laatimaan konsernitilinpäätöksen. Velvoite syntyy kirjanpitolaista joko yritysmuodon tai liiketoiminnan harjoittamisen perusteella. Yritysmuodon perusteella konsernitilinpäätöksen laadintavelvollisia ovat:

- Osakeyhtiöt
- Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt, joiden vastuunalaisena yhtiömiehenä on osakeyhtiö
- Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiö, joiden vastuunalaisena yhtiömiehenä on edellisen kohdan mukainen henkilöyhtiö

Liiketoiminnan perusteella konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus koskee lähtökohtaisesti kaikkia emoyrityksiä. Ammatinharjoittajilta ei konsernitilinpäätöstä edellytetä. Pienet yritykset ovat saaneet jättää konsernitilinpäätöksen tekemättä, jos yksi seuraavista Kirjanpitolain 3:9.2:ssä säädettyistä rajoista ylittyy:

- Liikevaihto 7,3 miljoonaa euroa
- Taseen loppusumma 3,65 miljoonaa euroa

- Henkilöstöä keskimäärin 50 henkilöä.

Rajat on määritelty laskemalla yhteen emoyrityksen ja tytäryritysten tilinpäätökset ja henkilömäärät, mitään eliminointeja ei tässä tarkastelussa tehdä. (Leppiniemi 2014, 292.) Nyt uusi direktiivi kuitenkin velvoittaa nostamaan pienyritysten raja-arvoja ks. 4.2. joten konserniyritysten raja-arvot myös nousevat.

Työryhmän muistiossa kerrotaan, että voimassa olevan osakeyhtiölain 8 luvun 9§:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen nojalla konsernitilinpäätös pitää laatia emoyhtiössä silloin, kun se jakaa varoja omistajilleen osinkoina tai muulla osakeyhtiölain 13 luvussa mainitulla tavalla. Vastaava velvoite on säädetty emo-osuuskunnille osuuskuntalaissa. Koska osakeyhtiölaki on erityislaki, sen 8 luvun 9§:n 2 momentti syrjäyttää nykyisen kirjanpitolain 6 luvun 1§:n 3 momentin huojennussäännöksen pienyrityksille. Kuitenkin uuden tilinpäätösdirektiivin sanamuoto on kuitenkin pakottava, joten direktiiviä ankarampaa osakeyhtiölain 8 luvun 9§:n 2 momenttia ei ole mahdollista säilyttää laissa direktiivissä erikseen todetaan, että säännöksiä olisi sovellettava ainoastaan siinä määrin, kun ne eivät ole ristiriidassa. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Edellä mainittu lain kohta on kuitenkin Suomen kansallista lainsäädäntöä, joka ei välittömästi perustu EU:n pääoman jakamissäännöksiin, joilla tarkoitetaan ensisijaisesti artiklaa 17 varojenjaosta direktiivissä 2012/30/EU. Toisaalta osuuskuntia uusi tilinpäätösdirektiivi ei ole välittömästi velvoittava, sillä ne eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan, toisin kuin osakeyhtiöt ja sellaiset henkilöyhtiöt, joissa vastuunalaisina yhtiömiehinä on vain osakeyhtiöitä. Siltä osin osuuskuntalaissa voitaisiin säilyttää konsernitilinpäätös pienyrityksen varojenjaon edellytyksenä, vaikka siitä luovuttaisiin osakeyhtiölain kohdalla. Tämä ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista eri yritysmuotojen kilpailuedellytysten kannalta, joten konsernitilinpäätösvelvoite poistetaan myös pien- ja mikro-osuuskunnilta. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Uusi tilinpäätösdirektiivi tuo mukanaan myös huojennukset suurempia kirjanpitovelvollisia kohtaan, heille sallitaan IFRS-tilinpäätösstandardien välitön soveltaminen sisältö ennen muotoa – periaatteen mukaisesti pörssiarvopaperien ja muiden rahoitusvälineiden sekä sijoituskiinteistöjen arvostamisessa. Tämä tarkoittaa sitä, että ne

voidaan merkitä tilinpäätöksessä käypään arvoonsa noudattaen IFRS-standardien mukaista menettelyä. Tämä vaihtoehto on direktiivin sallima, vaikka se poikkeaa alkuperäiseen hankintameno perustuvasta tilinpäätöskäsittelystä. IFRS-standardien mukainen arvostusmahdollisuus helpottaa merkittävästi tilinpäätöstyötä etenkin pörssi-yhtiökonserneissa ja muissa konserneissa, joissa on laadittava IFRS-perusteinen konsernitilinpäätös. Lisäksi IFRS-vaihtoehdon soveltamisen myötä rahoitusvälineiden ja sijoituskiinteistöjen kirjanpito-käsittely tytäryhtiöissä on yhdenmukainen konsernitilinpäätöksen sovellettavien menettelyjen kanssa, jolloin vältetään työläät työvaiheet erillistilinpäätösten muuttamiseksi konsernitilinpäätöstä tehdessä. Edellä mainittu koskee myös rahoitusleasingsopimuksia. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014)

6 SÄÄNNÖSMUUTOKSET YRITYSMUODOITTAIN

6.1 Ammatinharjoittajat

Yksityinen ammatinharjoittaja sijoittaa yritykseensä pääoman. Yrityksen tuottama voitto kerryttää omaa pääomaa kun taas tappio pienentää sitä. Omistaja vastaa yrityksen sitoumuksista koko omaisuudellaan. Yksityisyrittäjän omaa pääomaa seurataan omalla tilillä. Yksityistilin avulla varmistetaan että elinkeinotoiminnan ja omistajan yksityistalouteen kuuluvat menot ja tulot pysyvät erillään. Omistaja voi ottaa yksityiskäyttöön rahana tai tavarana yritykseltä, mutta nämä tulee merkitä omille tileilleen. Omistajan tekemät yksityissijoitukset tulee myös olla omalla tilillään. Verotusta varten kaikki nämä tiedot tulee olla erikseen. Omistaja ei voi nostaa palkkaa tai luontoisetuja yrityksestään, mutta yksityisotot ovat niin sanotusti palkkaa. Yksityiset ammatin- ja liikkeenharjoittajat saavat esittää oman pääoman muutokset taseen liitetiedoissa. (Tomperi 2011, 112.)

Yksityisen elinkeinoharjoittajan nimessä tulee olla joku näistä toiminimi, tmi, yksityisliike. Yksityisenä elinkeinoharjoittajana voi toimia luonnollinen henkilö, jolla on vakituinen asuinpaikka Euroopan talousalueella. Yksityisliikkeen perustamiselle, ei

ole asetettu vähimmäispääoma määrää. Yrittäjä ei voi maksaa myöskään puolisolleen tai alle 14-vuotiaalle lapselleen palkkaa yrityksestä. (Tuomi-Sorjonen 2013, 9.)

Työryhmä kertoo, että nykyinenkin kirjanpitolaki mahdollistaa ammatinharjoittajille sallitun maksuperusteisen tilinpäätöksen ulottamisen liikkeenharjoittajiin. Ammatinharjoittajien tavoin liikkeenharjoittajan henkilökohtainen talous ei eriydy ansaintatoimintaan perustuvista vastuista. Siten liikkeestä tai ammatista laadittava tilinpäätös ei voi kuvata itsenäiseen erillisyhtiöön vertautuvaa taloudellisen kokonaisuuden varallisuusasemaa ja tulosta. Tämän perusteella työryhmä ehdottaa myös liikkeenharjoittajan vapauttamista tilinpäätöksen laatimisesta. Vapautuksen vastapainoksi liikkeenharjoittaja velvoitettaisiin pitämään kirjanpitoaan niin, että siitä on saatavissa kaikki tarpeelliset tiedot verotusta varten. Toisaalta on selvää, että liikkeenharjoittaja voisi tulevaisuudessakin laatia toiminnastaan täydellisen tilinpäätöksen silloin, kun hän pitää sitä tarkoituksenmukaisena esimerkiksi ulkopuolisen rahoituksen saamiseksi toimintaan. (Tilisanomat 2014; Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Maksuperusteinen tilinpäätös tulisi mahdolliseksi myös mikroluokkaan kuuluville säätiöille ja yhdistyksille, jos ehdotus toteutuu. Työryhmän ehdotuksen mukaan mikroyhdistyksille ja – säätiöille on perusteltua sallia heille kirjanpidollisesti yksinkertaisen maksuperusteisen tilinpäätöksen laatiminen, perustuen mikroyhdistysten ja – säätiöiden kirjanpidolliseen osaamiseen sekä heidän resursseihin. (Tilisanomat 2014; Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

6.2 Liikkeenharjoittaja

Pienillä kirjanpitovelvollisilla on käytettävissään huojennuksia, jotka koskevat erityisesti tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sisältöä. Pieneksi kirjanpitovelvolliseksi lasketaan jos sen päättäneellä tai välittömästi edeltäneellä tilikaudella täyttyy vähintään yksi seuraavista raja-arvoista:

- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on 7,3 milj. euroa
- taseen loppusumma on 3,65 milj. euroa
- palveluksessa on keskimäärin 50 henkilöä

(Leppiniemi & Leppiniemi 2010, 21, 22.)

Björklund, Jänkälä ja Kaisanlahti (2009, 2) kertovat, ettei Kirjanpitolaissa ole sen tarkemmin määritelty liike- ja ammattitoiminnan käsitteiden sisältöä. Kirjanpitolaissa on myös sanottu, ettei kirjanpitovelvollisuutta tulisi tulkita muodollisten kriteerien perusteella. Kirjanpitolautakunta ei ole katsonut olevan mahdollista antaa yleistä lausuntoa siitä, milloin ammatinharjoittajan taloudellinen toiminta muodostuu sellaiseksi liike- ja ammattitoiminnaksi, jonka takia seuraa kirjanpitovelvollisuus. Ammatti-toiminta eroaa liiketoiminnasta lähinnä siten, että siinä organisaatio on suppeampi ja tuotantovälineiden osuus vähäinen, lisäksi riski jää pienemmäksi, sillä se rajoittuu yleensä työsuorituksen arvon määrään. Lautakunnan mukaan se onko kyseessä liike- vai ammattitoiminta tulee ratkaista kulloinkin erikseen toiminnan yksilöllisten piirteiden perusteella. Hakonen ja Roos (2014, 12) lisäävät että yksityiset elinkeinoharjoittajat jaetaan liikkeenharjoittajiin ja ammatinharjoittajiin. Liikkeenharjoittaja sijoittaa yleensä enemmän riskinlaista pääomaa toimintaansa ja hänen palveluksessaan on enemmän vierasta työvoimaa kuin ammatinharjoittajalla. Elinkeinoharjoittaja, jolla on pysyvä osto- ja myyntipaikka katsotaan aina liikkeenharjoittajaksi. Ammatinharjoittaja saa pitää yhdenkertaista kirjanpitoa, kun liikkeenharjoittajan tulee pitää kahdenkertaista kirjanpitoa.

Työryhmä on sallinut maksuperusteisuuden ulottamisen myös koskemaan liikkeenharjoittajia. Ylempänä on myös mainittu se, että liikkeenharjoittaja rinnastetaan kirjanpidollisten velvoitteiden osalta ammatinharjoittajaan. Yksityisliike ei myöskään ole sen harjoittajasta erillinen verovelvollinen. Tästä oikeusasemasta johtuen katsotaan, että liikkeenharjoittajan on allekirjoitettava henkilökohtaisesti yksityisliikkeen tilinpäätös ja toimintakertomus. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

6.3 Osakeyhtiöt

Yksityisen osakeyhtiön perustamiseen tarvitaan vähintään 2500 euroa osakepääomaa. Yksityisen osakeyhtiön arvopapereita ei voi käyttää julkisen kaupan kohteena. Yksityisen osakeyhtiön nimessä tulee aina olla joko ”osakeyhtiö” tai lyhenne ”oy”.

Julkisen osakeyhtiön perustamiseen tarvitaan vähintään 80 000 euroa osakepääomaa. Julkisen osakeyhtiön nimessä tulee joko olla ”julkinen osakeyhtiö” tai lyhenne ”oyj”. Julkisten osakeyhtiöiden osakkeita saa vain olla julkisen kaupankäynnin kohteena, joten vain julkiset osakeyhtiöt voivat olla pörssiyhtiötä. Heitä myös koskee laajempi tiedonantovelvollisuus. (Suojanen, Savolainen & Vanhanen 2008, 143, 144.)

Osakeyhtiöt jaetaan pääomayhtiöihin ja yksityisiin osakeyhtiöihin. Pääomayhtiöiden toiminnassa keskeisessä roolissa on omistajien pääomasijoitukset, omistajille on myös tärkeää saada yhtiöstä osinkoja sijoittamalleen pääomalle. Jokainen henkilö joka on sijoittanut osakeyhtiöön saa ääniä yhtiökokoukseen. Omistajien vastuu yhtiön veloista rajoittuu myös heidän sijoittamaansa pääomaan. Osakkaat voivat joutua pienemmissä yhtiöissä vastuuseen yhtiön pankkiveloista. (Suojanen, ym. 2008, 143, 144.)

Muistiossa kerrotaan, että vaatimus suoriteperusteisuudesta koskee poikkeuksetta direktiivin soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä eli osakeyhtiötä ja sellaisia henkilöyhtiöitä, joissa vain osakeyhtiöt toimivat vain vastuunalaisina yhtiömiehinä. Kansallisesti toimittaessa ei ole perusteltua kohdella muita yritystoimintaa harjoittavia oikeushenkilömuotoja osakeyhtiöistä eroavalla tavalla. Siten suoriteperusteisuus pysyy nykyisin mukaisesti tilinpäätösperiaatteena myös osuuskunnissa sekä henkilöyhtiöissä. Maksuperusteen mukaan toimittaessa tärkeämpää on tuotannontekijän maksuajankohta, ei niinkään tuotannontekijän vastaanottaminen, joka kuuluu suoriteperusteeseen. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Maksuperusteinen tapa tarkoittaa sitä, että tuotannontekijää ei merkitä velaksi kirjanpitoon ennen niiden maksua. Joten niistä johtuvia velkoja ei merkitä pääkirjanpitoon. Vastaavasti samaa tapaa noudatetaan myynnin kohdalla ja siitä syntyviin saamisiin. Tämän takia edellytetään maksuperusteisen tilinpäätöksen laativaa mikroyhdistyksiä ja -säätiöitä ilmoittamaan liitetietoina taseeseen merkitsemättömät ostovelat ja myyntisaamiset, jos ne ovat olennaisia. Liitetietovaatimus koskee myös vaihtomaisuuden ja pysyvien vastaavien sekä vieraan pääoman korkojen ja lomapalkkojenvarausten suoriteperusteisia määriä. Osakeyhtiöissä juoksevaa hallintoa hoitavan toimitusjohtajan tulee allekirjoittaa sekä tilinpäätös että toimintakertomus, jos toimi-

tusjohtajaa ei ole valittu allekirjoittamisvelvollisuus on yksinomaan hallituksella. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

6.4 Osuuskunnat

Osuuskuntalaissa määrätään erikseen osuuskunnista. Osuuskunnan voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö, yhteisö, säätiö tai muu oikeushenkilö. Perustajista tulee samalla osuuskunnan jäseniä. Osuuskunta perustetaan laatimalla perustamissopimus, joka päivätään, ja sen allekirjoittavat perustajajäsenet. Sopimuksessa on mainittava vähintään perustamissopimuksen päivämäärä, kaikki perustajajäsenet sekä kunkin merkitsemät osuudet, osuudesta osuuskunnalle maksettava määrä (merkintähinta), osuuden maksuaika sekä osuuskunnan hallituksen jäsenet. Lisäksi tietyin edellytyksin on myös mainittava osuuskunnan säännöt, määräys tilikaudesta, ellei siitä ole mainintaa säännöissä, osuuskunnan toimitusjohtaja, hallintoneuvoston jäsenet, tilintarkastajat sekä toiminnantarkastajat, jos osuuskunnassa on sellainen elin. Lisäksi osakkeiden ja niiden merkitsijöiden nimet tulee mainita, jos heille annetaan myös osakkeita. Sopimuksessa voi myös nimetä hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja. (Suomen yrittäjien www-sivut 2014.)

Osuuskunnat eivät kuulu suoraan direktiivin soveltamisalaan eli ei ole välittömästi velvoittava, toisin kuin osakeyhtiöt ja sellaiset henkilöyhtiöt, joiden vastuunalaisina yhtiömiehinä toimii vain osakeyhtiöitä. Mutta työryhmä on katsonut että esimerkiksi konsernitilinpäätöksen poistaminen pien- ja mikro-osuuskunnilta on koska se on edellytyksenä yritysmuotojen kilpailuedellytysten kannalta. Osuuskunnissa juoksevaa hallintoa hoitavan toimitusjohtajan tulee allekirjoittaa sekä tilinpäätös että toimintakertomus, jos toimitusjohtajaa ei ole valittu allekirjoittamisvelvollisuus on yksinomaan hallituksella. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

6.5 Yhdistykset ja säätiöt

Säätiön voi perustaa kahdella tavalla säädekirjalla tai testamentilla. Perustamisprosessi on kaksivaiheinen. Aluksi on haettava Patentti- ja rekisterihallitukselta perus-

tamislupaa ja toiseksi, mikäli lupa on myönnetty, tulee tehdä ilmoitus säätiörekisteriin. Perustamismääräyksessä tulee mainita säätiön tarkoitus ja säätiölle tuleva omaisuus. Säädekirja on päivättävä, perustajan tai perustajien tulee allekirjoittaa sekä lisäksi kahden henkilön todistaa säädekirja oikeaksi. Testamentin avulla perustettavan säätiön tekemisestä ja sen muotovaatimuksista säädetään perintökaareissa. (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2011.)

Perustamislupan edellytyksenä on, että säätiön toiminnan tarkoitus on hyödyllinen. Perustamislupaa ei myönnetä, jos esimerkiksi säätiön tarkoituksena on liiketoiminnan harjoittaminen tai jos säätiön pääasiallisena tarkoituksena on välitön taloudellinen hyöty säätiön perustajalle/ perustajille. Säätiön perustaminen vaatii vähintään 25 000 euroa. Säätiön perustamissopimuksen käsittelymaksu on 1800 euroa. (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2011.)

Yhdistyksen perustaminen vaatii vähintään kolme luonnollista henkilöä tai oikeustoimikelpoisia yhteisöjä. Luonnollisen henkilön tulee olla:

- Vähintään 15 vuotta täyttänyt
- Sääntöjen mukaisia äänioikeutettuja jäseniä.

Oikeustoimikelpoisia yhdistyksiä ovat:

- Rekisteröity yhdistys
- Osakeyhtiö
- Osuuskunnat
- Avoin yhtiö
- Kommandiittiyhtiö
- Säätiö
- Julkisoikeudelliset yhteisöt, esimerkiksi kunnat, valtio tai evankelisluterilainen seurakunta.

Yhdistyksen perustamista varten pidetään perustamiskokous, se voi myös tapahtua netissä tai puhelimitse. Kokouksessa tulee noudattaa yleisiä kokousmenettelyn periaatteita, päätetään yhdistyksen perustamisesta, hyväksytään yhdistyksen nimi ja säännöt, sovitaan jäseniksi liittymisestä, tehdään perustamiskirja, johon on merkitty

kaikki edellä mainitut asiat. Perustaminen voi tapahtua myös vapaamuotoisesti, jolloin yhdistys tulee perustetuksi, jos vähintään kolme henkilöä sopii yhdessä yhdistyksen perustamisesta ja kaikki allekirjoittavat perustamiskirjan. (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2013.)

Perustamiskirja on päivättävä, kolmen jäseneksi liittyvän ja äänioikeutetun jäsenen allekirjoittama, yhdistyksen säännöt tulee liittää perustamissopimuksen liitteeksi sekä päätetään perustaa yhdistys. Yhdistysrekisteriin tulee toimittaa seuraavat asiakirjat yhdistystä rekisteröitäessä:

- Allekirjoitettu perustamisilmoitus
- Perustamiskirja ja yhdistyksen säännöt

Jos yhdistysrekisteriin tehdään ilmoitus lomakkeella, tulee siihen liittää kuitti suorite-
tuista maksuista liitteeksi. (Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut 2013).

Muistiossa kerrataan, ettei yhdistyksellä ei ole toimitusjohtajaa, joten yhdistyksen asioita hoitaa sen hallitus, joka on myös oikeutettu edustamaan yhdistystä. Vaikka käytännössä yhdistyksille nimetään toimitusjohtajaksi toimihenkilö, se ei ole lakimääräinen toimielin. Säätiön kohdalla myös säätiötä edustaa ja sen asioita hoitaa hallitus. Säätiössä voidaan kuitenkin nimittää toimitusjohtaja tai toiminnanjohtaja, jolle kohdistuu muun muassa allekirjoittamisvelvollisuus. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Maksuperusteinen tilinpäätös tulee myös mahdolliseksi vaihtoehdoksi sellaisille yhdistyksille ja säätiöille, jotka kuuluvat pien- ja mikroluokkaan. Myös mahdollisuus yhdenkertaisen maksuperusteisen tilinpäätöksen laatiminen on pien- ja mikroyhdistyksille ja – säätiölle tarkoituksenmukaista, koska niiden ansainta on takasijaisessa asemassa niiden varsinaisen toiminnan kanssa. Suoriteperusteisuuden käyttö on poikkeussäännös mikroyhdistyksille ja – säätiöille suunnattu optio, ei velvoite. Esimerkiksi sellaisten yhdistysten ja säätiöiden kohdalla, joilla on ostovelkoja ja myyntisaamisia merkittävästi, voi olla tarkoituksenmukaisempaa jättää käyttämättä edellä mainittu poikkeusmahdollisuus ja laatia tilinpäätös suoriteperusteisesti. Mitä enemmän osto- ja myyntisaamisia on, sitä työläemmäksi niitä koskevien liitetietoerittely-

jen koostaminen muodostuu. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

6.6 Yritysten kokoluokat

Uuden direktiivin määrittämät vähimmäistason raja-arvot olisivat:

- Taseen loppusumma enintään 4 miljoonaa euroa
- Liikevaihto 8 miljoonaa euroa
- Henkilökuntaa enintään 50 henkilöä

Direktiivin määrittelemät enimmäistason raja-arvot olisivat:

- Taseen loppusumma enintään 6 miljoonaa euroa
- Liikevaihto 12 miljoonaa euroa
- Henkilöstöä enintään 50 henkilöä

Suomessa oli vuonna 2012 281 254 yritystä, kun tästä vähennetään pankit ja vakuutuslaitokset, alkutuotannon ja järjestötoiminnan harjoittajat sekä julkiseen hallintoon luettavat toimijat, myös sellaiset yritykset, jotka eivät laadi tasetta eli ammatinharjoittajat, jäljelle jää noin: 219 234 vertailukelpoista yritystä. Kun näiden yritysten osalta vertaillaan direktiivin sallimia enimmäiskriteerejä, pienyritykselle saadaan seuraava tilasto:

- Taseen loppusumma enintään 6 miljoonaa euroa ja liikevaihto 12 miljoonaa euroa (213 453 yritystä)
- Taseen loppusumma enintään 6 miljoonaa ja henkilöstöä enintään 50 työntekijää (215 220 yritystä)

Tilastoista ilmenee, että peräti 97,2–98,2 % yrityksistä alittaa direktiivin enimmäisraja-arvot. Toisaalta, jos tasetta ja liikevaihtoa koskevat kriteerit lasketaan direktiivin edellyttämälle vähimmäistasolle, tilastotulokset muuttuvat seuraavasti:

- Taseen loppusumma enintään 4 miljoonaa euroa ja liikevaihto 8 miljoonaa euroa (211 387 yritystä)
- Taseen loppusumma enintään 4 miljoonaa euroa ja henkilöstöä enintään 50 työntekijää (221 463 yritystä)

- Liikevaihto enintään 8 miljoonaa euroa ja henkilöstöä enintään 50 työntekijää (214 409 yritystä)

Näiden raja-arvojen alapuolelle jää 96,4–97,8 % yrityskannasta.

Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmä on todennut, että on kannattavampaa korottaa raja-arvot enimmäisarvoihin, koska yrityskannasta hyvin pieni määrä jää noiden rajojen väliin. Työryhmä on myös ehdottanut, että pien- ja mikroyrityksiä koskevat säädökset tilinpäätöksen sisällöstä eli tuloslaskelmasta ja taseesta sekä taseen liitetiedoista, erotettaisiin omaksi kirjanpitoasetukseksi. Uusi asetus kokoaisi yhteen kaikki ne seikat, joista yritysten on annettava tietoja tilinpäätöksessä. Erottelu auttaisi työryhmän mukaan tilinpäätösvaatimusten ymmärrettävyyttä pien- ja mikroyrityksissä. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.) Minusta työryhmän ehdotus korottaa raja-arvoja enimmäisraja-arvoihin on kannattavaa, koska raja-arvojen väliin jäävien yritysten määrä on hyvin pieni.

Työryhmä ehdottaa myös, että nykyiset ministeriöasetuksen tasoiset säännökset, jotka on annettu kirjanpitolaissa valtuutussäännösten nojalla, kumottaisiin. Niiden kohteena olevia aihealueita koskevat säädökset siirrettäisiin päivitettyinä kirjanpitolaikiin. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Mikroyritykset

Uuden direktiivin mukaan mikroyritysten raja-arvot olisivat:

- 0,35 miljoonaa euroa
- 0,70 miljoonaa euroa
- Henkilöstö 10 henkilöä

Näistä raja-arvoista vain yksi saa täyttyä, jotta yritystä voidaan pitää mikroyrityksenä. Nämä raja-arvot ovat myös pakottavia, eli jäsenvaltio ei voi omassa kansallisessa lainsäädännössään mikroyritysten raja-arvoja kuin artiklassa on mainittu. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Erillisasetuksessa tilinpäätöksen laadintaa helpottaa se, ettei pien- ja mikroyrityksiltä vaadita erittelyä pysyviin vastaavien muutoksista tilikauden aikana. Asetus sisältäisi myös tilinpäätöksen laatimisperiaatteista olettasäännöksen, jonka myötä asetuksen piiriin kuuluvat yrityksen olisi tarpeen eritellä liitetietoina arvostus- ja jaksotusperiaatteensa vain silloin, kun ne poikkeavat tavanomaisesti noudatetusta. Työryhmä on asettanut, että oikean ja riittävän kuvan saamiseksi tuloslaskelman julkistamisvelvoitteesta ei luovuttaisi, vaikka direktiivi mahdollistaisi tämän, kuitenkin ne sallivat tuloslaskelman ja taseen julkistamisen lyhennettynä. (Tilisanomat 2014; Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Suuryritysten uudet raja-arvot ovat:

- Taseen loppusumma 20 000 000 euroa
- Liikevaihto 40 000 000 euroa
- Työntekijöitä tilivuoden aikana keskimäärin 250.

Näistä vähintään kahden tulee ylittyä tilinpäätöspäivänä. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014.)

Keskikokoisiksi yrityksiksi luetaan sellaiset yritykset, jotka eivät ole mikroyrityksiä tai pieniä yrityksiä ja joilla vähintään kaksi seuraavista kolmesta raja-arvosta ei ylitä tilinpäätöspäivänä:

- Taseen loppusumma 20 000 000 euroa
- Liikevaihto 40 000 000 euroa
- Työntekijöitä tilivuoden aikana keskimäärin 250.

Eli keskikokoiset yritykset eivät sovi suuryritysten tai pienyritysten raja-arvoihin. Keskikokoiset yritykset ajatellaan vähän käänteisesti suuryrityksiä nähden. (Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö, 14.10.2014). Minusta tämä määritelmä on hieman outo, tulee mielikuva että keskikokoiset yritykset ovat väliinputoajia, jotka eivät sovi mihinkään annettuihin raja-arvoihin. Minun mielestäni keskikokoisia yrityksiä on hankala lähteä miettimään, koska joutuu vertaamaan omia tuloksia kaksiiin eri raja-arvoihin ja katsomaan täyttyvätkö tietyt kriteerit vai eivät.

7 POHDINNAT

Tutkimuksen tavoitteena oli luoda selkeä kuvaus kirjanpitolain muutoksista. Tutkimuksen tuloksena ei synny kaikenkattava selvitys muutoksista, vaan tutkimus on rajattu koskemaan tärkeimpiä ja isoimpia muutoksia. Aiheen laajuuden takia rajausta on jouduttu miettimään tarkkaan.

Oman oppimisen kannalta tutkimusta oli mielekästä tehdä, työtä tehdessäni pohdin miten muutokset vaikuttavat Suomen yritystoimintaan. Mielenkiintoista on seurata jatkossa kuinka moni ammatin- ja liikkeenharjoittaja ottaa yhdenkertaisen maksuperusteisen kirjanpidon käyttöönsä, sillä seuraamuksella että heiltä vaaditaan jatkossa enemmän liitetietoja ja he saisivat tarvittavat liitetiedot suoraan kahdenkertaisesta kirjanpidosta, kun ilman sitä liitetieto vaatimusten täyttäminen vaatii aikaa ja erilaisia muutoksia.

Yritysten kokoluokka muutokset koskevat kaikkia Suomessa toimivia yrityksiä. Yllättävää oli huomata miten suuri osa Suomessa toimivista yrityksistä lukeutuu kokoluokaltaan pieniin yrityksiin. Eli uuden direktiivin vaikutukset koskevat melkein 97 % kaikista Suomen yrityksistä. Huojennukset koskivat myös säätiöitä, yhdistyksiä joten vaikutukset tulevat olemaan huomattavat. Yritykset, säätiöt, yhdistykset ja muut jotka ostavat kirjanpito ja tilinpäätös palvelut tilitoimistoilta, tuskin kuitenkaan pystyvät ottamaan yhdenkertaista maksuperusteista kirjanpitoa kovin helpolla käyttöönsä. Tilitoimistoiden kirjanpito-ohjelmistot toimivat kahdenkertaisen kirjanpidon periaatteella, enkä usko että he haluavat kovin helpolla ottamaan asiakkaita, joille tarvitsi hankkia uusi kirjanpito-ohjelma, jonka avulla pystytään tekemään yhdenkertainen kirjanpito.

Opinnäytetyötä tehdessäni mielenkiintoista oli myös tutkia direktiivin vaikutuksia jäsenvaltioihin ja direktiivin aiheuttamien muutosten sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön. Minulla ei aikaisemmin ollut selkeää käsitystä, miten muutokset sisällytetään lainsäädäntöön. Tämän asian opiskelu tuki myös omaa oppimistani, tältä osalta. Virheellisesti olin ajatellut että EU antaa tarkkoja ohjeita tai pakottavia vaatimuksia, miten kaikki asiat tulisi jatkossa tehdä. Opinnäytetyötä tehdessäni huomasin

että EU antaa myös optioita, kuten uudessa tilinpäätösdirektiivissä, joista jäsenvaltiota saavat itse päättää ottavatko he optiot käyttöönsä vai eivät. Direktiivissä oli myös pakottavia muutoksia, jotka on pakko sisällyttää kansalliseen lakiin. Esimerkki optiosta oli mikroyritysten huojenukset koskien esimerkiksi liitetietojen vähentämisestä sekä toimintakertomuksen laatimatta jättäminen.

Opinnäytetyötä tehdessäni havahduin taas asiaan, miten eri lait vaikuttavat toisiinsa. Kirjanpitovelvollisten tulee todella tarkasti tietää mitkä eri lait vaikuttavat omaan liiketoimintaan. Heidän lisäksi esimerkiksi myös tilitoimistojen ja verottajan tulee olla tarkkana tulevien muutosten kanssa.

Dokumentointianalyysin käyttö osoittautui oikeaksi tutkimusmenetelmäksi. Aluksi kävin läpi työryhmän muistion, sen jälkeen kartoitin teorialähteitä. Etsin päällekkäisyyksiä teoriasta, sen jälkeen aloin vertaamaan teorian ja empiria osuuksien eroavaisuuksia. Aiheen rajaus tuli myös tärkeäksi dokumentointianalyysin käytön kohdalla, koska teoriaa aiheesta löytyy älyttömästi, joten rajauksessa pyrittiin etsimään suurimpia kaikkia vaikuttavia asioita, koska aiheesta pitäisi pystyä kokoamaan kompakti.

LÄHTEET

Lait ja asetukset:

Kirjanpitolaki. 1997. L 30.12.1997/1336 muutoksineen.

Osakeyhtiölaki 2006. L 21.7.2006/624 muutoksineen.

Kirjalähteet:

Björklund, M., Jänkälä, M. & Kaisanlahti, T. 2009. Kirjanpito-oikeus. Helsinki. Edita. Viitattu 28.11.2014. <http://www.edilex.fi/lillukka.samk.fi/kirjat/7454.pdf>

Hakonen, M. & Roos, M. 2014. Taloushallinnon taitajaksi. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uud. painos. Helsinki: Tammi.

Ikäheimo, S., Malmi, T. & Walden, R. 2012. Yrityksen laskentatoimi. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Kaisanlahti, T., Jänkälä, M. & Björklund, M. 2009. Kirjanpito-oikeus. Helsinki. Edilex. Viitattu 15.4.2015. <http://www.edilex.fi/lillukka.samk.fi/kirjat/7454.pdf>

Kallunki, J-P. 2014. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki. Talentum Media Oy.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Leppiniemi, J. & Leppiniemi, R. 2010. Pieni kirjanpitovelvollinen : kirjanpito ja tilinpäätös. Helsinki. WSOYpro. Viitattu 24.11.2014.
<http://verkkokirjahylly.talentum.fi/lillukka.samk.fi/teos/CABBXXBTAFBCI#kohta:21>

Leppiniemi, J. Tilinpäätäjän käsikirja. 2014. Helsinki. Talentum Media Oy.

Lindfors, H. 2010. Kirjanpito – käytännönläheisesti. Helsinki. Helsingin seudun kauppakamari. Edita Prima.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudella osaamista liiketoimintaan. Helsinki. WSOY pro.

Suojanen, K., Savolainen, H. & Vanhanen, P. 2008. Opi oikeutta 1. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Tomperi, S. 2011. Käytännön kirjanpito. Helsinki. Edita Prima Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Tammi

Tuomi-Sorjonen, P. 2013. Kirjanpito, tilinpäätös ja verotus. Jyväskylä. Sanoma Pro Oy.

www-sivut:

Finlexin www-sivut. 2015. Lainvalmistelu. Viitattu 14.4.2015.
<http://lainvalmistelu.finlex.fi>

Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut. 2013. Viitattu 16.4.2015. www.prh.fi/

Suomen yrittäjien www-sivut. 2014. Viitattu 15.4.2015. www.yrittajat.fi

Työ- ja elinkeinoministeriön työryhmän mietintö 14.10.14. Viitattu 28.2.2015.
http://www.tem.fi/files/41224/TEMjul_48_2014_web_22102014.pdf

Zervantin www-sivut. 2014. Viitattu 20.4.2015.
<http://www.zervant.com/fi/news/yhdenkertainen-kirjanpito-excelissa-ilmainen-pohja-ja-ohjeet/>

Euroopan Unionin www-sivut. 2010. Viitattu 20.5.2015.
http://europa.eu/legislation_summaries/about/index_fi.htm

Lehdet:

Kaisanlahti, T. 10.12.2014. Uutta kirjanpitolakiin. Tilisanomat. Viitattu 30.3.2015.
<http://www.tilisanomat.fi/artikkeli/uutta-kirjanpitolakiin>.

Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelma:

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
 - 5.1. Aineet, tarvikkeet ja tavarat
 - 5.1.1. Ostot tilikauden aikana
 - 5.1.2. Varastojen muutos
 - 5.2. Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
 - 6.1. Palkat ja palkkiot
 - 6.2. Henkilösivukulut
 - 6.2.1. Eläkekulut
 - 6.2.2. Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
 - 7.1. Suunnitelman mukaiset poistot
 - 7.2. Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyösykkeistä
 - 7.3. Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVAIHTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
 - 10.1 Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - 10.2. Tuotot osuuksista omistusyhteyksyrityksissä
 - 10.3. Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - 10.4. Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - 10.4 Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - 10.5. Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopaperista
 - 10.6. Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
12. Tilinpäätössiirrot
 - 12.1. Poistoeron muutos
 - 12.2. Verotusperusteisten varausten muutos
 - 12.3. Konserniavustus
13. Tuloverot
14. Muut välittömät verot
15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Pienyrityksen toimintokohtainen tuloslaskelma

1. LIIKEVAIHTO
2. Hankinnat ja valmistuksen kulut
3. Bruttokate
4. Myynnin ja markkinoinnin kulut
5. Hallinnon kulut
6. Liiketoiminnan muut tuotot
7. Liiketoiminnan muut kulut
8. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
9. Rahoitustuotot ja -kulut
 - 9.1. Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - 9.2. Tuotot osuuksista omistusyrityksissä
 - 9.3. Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksistä saadut
 - 9.4. Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yritykseltä saadut
 - 9.5. Arvonlennukset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - 9.6. Arvonlennukset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - 9.7. Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
10. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
11. Tilinpäätössiirrot
 - 11.1. Poistoeron muutos
 - 11.2. Verotusperusteisten varausten muutos
 - 11.3. Konserniavustus
12. Tuloverot
13. Muut välittömät verot
14. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

PIENYRITYKSEN UUSI TASEKAAVA

VASTAAVAA

PYSYVÄT VASTAAVAT

1. Aineettomat hyödykkeet
 - 1.1. Kehittämismenot
 - 1.2. Aineettomat oikeudet
 - 1.3. Liikearvo
 - 1.4. Muut aineettomat hyödykkeet
 - 1.5. Ennakkomaksut
2. Aineelliset hyödykkeet
 - 2.1. Maa- ja vesialueet, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
 - 2.2. Rakennukset ja rakennelmat, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
 - 2.3. Koneet ja Kalusto
 - 2.4. Muut aineelliset hyödykkeet
 - 2.5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat
3. Sijoitukset
 - 3.1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
 - 3.2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
 - 3.3. Osuudet omistusyhteyssyrityksiltä
 - 3.4. Saamiset omistusyhteyssyrityksiltä
 - 3.5. Muut osakkeet ja osuudet
 - 3.6. Muut saamiset

VAIHTUVAT VASTAAVAT

1. Vaihto-omaisuus

Aineet ja tarvikkeet

 - 1.2. Keskeneräiset tuotteet
 - 1.3. Valmiit tuotteet/ tavarat
 - 1.4. Muu vaihto-omaisuus
 - 1.5. Ennakkomaksut
2. Saamiset, erikseen pitkäaikaiset
 - 2.1. Myyntisaamiset, erikseen pitkäaikaiset
 - 2.2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
 - 2.3. Saamiset omistusyhteyssyrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
 - 2.4. Lainasaamiset, erikseen pitkäaikaiset
 - 2.5. Muut saamiset, erikseen pitkäaikaiset
 - 2.6. Maksamattomat osakkeet/ osuudet, erikseen pitkäaikaiset

- 2.7. Siirtosaamiset, erikseen pitkäaikaiset
- 3. Rahoitusarvopaperit
 - 3.1. Osuudet saman konsernin yrityksiltä
 - 3.2. Muut osakkeet ja osuudet
 - 3.3. Muut arvopaperit
- 4. Rahat ja pankkisaamiset

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

- 1. Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma
- 2. Ylikurssirahasto
- 3. Arvonkorotusrahasto
- 4. Muut rahastot
 - 4.1. Sijoitetut vapaan oman pääoman rahasto
 - 4.2. Vararahasto
 - 4.3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
 - 4.4. Käyvän arvon rahastot
 - 4.5. Muut rahastot
- 5. Edellisten tilikausien voitto (tappio)
- 6. TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ
 - 6.1. Poistoero
 - 6.2. Verotusperusteiset varaukset
- 7. PAKOLLISET VARAUKSET
 - 7.1. Eläkevaraukset
 - 7.2. Verovaraukset
 - 7.3. Muut pakolliset varaukset
- 8. VIERAAN PÄÄOMA, erikseen pitkäaikainen
 - 8.1. Joukkovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.2. Vaihtovelkakirjat, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.3. Lainat rahoituslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.5. Saadut ennakot, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.6. Ostovelat, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.7. Rahoitusvekselit, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.8. Velat saman konsernin yrityksille, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.9. Velat omistusyhteysyrityksille, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.10. Muut velat, erikseen pitkäaikaiset
 - 8.11. Siirtovelat, erikseen pitkäaikaiset